FAJAUKA

Časopis Spolku Slovákov z Bulharska
Kultúrno – spoločenský štvrťročník

Ročník IV. Jún 2022 2/2022

ISSN 2644-593X

Internetové vydanie redakcia.fajauka@gmail.com www.ssb.sk

OBSAH

ÚVODNÉ SLOVO 3
ROZHOVOR
Rozhovor s Annou Jánošikovou rod. Ušákovou 4

ZO ŽIVOTA SPOLKU
Jubilanti/Oslávenci 6
Vo Vajnoroch veselo (Adrika Reptová) 6
Stretnutie krajanov v Bratislave 8
O stretnutí píšu krajania 9
Merali sme sa na kroje 10
Stretnutie s krojárkou (Marianna Kráľovičová) 10
Stretnutie krajanov v Skalici 11
Stretnutie krajanov v Jevišovke 11
Konferencia v Nadlaku 12
Deň Christa Boteva 12
Rok štúrovcov 12

TÉMA
Názvy banátskych slovenských dedín (Ján Chrťan) 13
O sokolskom hnutí našich v Bulharsku (Ján Botík) 18

SPOMIENKY
Spomienky Zuzany Mrenicovej rod. Miťkovej 21

Z TVORBY NAŠICH KRAJANOV
Výsledky literárnej súťaže Dolnozemské zlaté pero III. ročník 24

NAŠI NAJMENŠÍ KRAJANIA
Chytráčik 29

ZO ŽIVOTA INÝCH SPOLKOV
Portrét Pavla Baláža (Ján Špringeľ) 30

TRADIČNÉ RECEPTY
Kibapčeta 33

Časopis Spolku Slovákov z Bulharska / Vychádza štvrťročne / Redakcia si vyhradzuje právo krátenia a úpravy príspevkov / Neobjednané rukopisy nevraciame / Príspevky prijímame v elektronickej podobe / Uverejnením príspevku v časopise dáva autor redakcii súhlas na jeho uverejnenie

Šéfredaktor: Katarína Koňariková
Redakčná rada: Martin Mikuláš, Zuzana Trunnerová, Darina Voleková, Adriana Reptová, Martin Štrbka
Jazyková korektúra: Darina Voleková
Grafická úprava: Anna Kolláriková
Ilustrácie: Štefan Jančík
Adresa redakcie: Radničné námestie 9, 821 05 Bratislava
e-mail: redakcia.fajauka@gmail.com
Internet: www.ssb.sk
ISSN: 2644-593X

ÚRAD PRE SLOVÁKOV ŽIJÚCICH V ZAHRANIČÍ

Časopis finančne podporil
Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí
Fotka na prednej strane obálky: Spoločná fotka zo stretnutia krajanov v Skalici 2022

ÚVODNÉ SLOVO

Milí krajania,

letné číslo Fajauky, ktoré práve držíte v ruke, je opäť plné zaujímavých článkov týkajúcich sa našej histórie, krajanskej literatúry a diania zo života Spolku. Podujatí a aktivít máme neúrekom, čomu sa nesmierne teším a ešte viac tomu, že sa k nám pridávajú noví krajania a aktívne zapájajú do diania v Spolku. Aj vďaka stretnutiu v Skalici sme nadviazali staro-nové kontakty.

Nesmierne si vážim ochotu, obetavosť a láskavosť pri organizovaní spomínaného stretnutia. Veľká vďaka patrí pánovi farárovi Petrovi Švehlovi a Vierke Komínkovej, vďaka ktorým sme stretnutie mohli uskutočniť. V Skalici žije nemalá časť našej členskej základne, a preto v stretávaní a nadväzovaní kontaktov budeme pokračovať. Teraz sme mali jedinečnú príležitosť porozprávať sa, oživiť si spomienky a oprášiť rodinné väzby. A tak ako vždy, aj teraz sme našli nové príbuzenské prepojenia. Ďakujem všetkým, ktorí sa zúčastnili a veľmi sa teším na stretnutie o rok.

Určite najžiadanejšie bolo stretnutie krajanov v Bratislave. Viac o ňom sa dočítate v rubrike "Zo života spolku". Tejto téme sme venovali rozsiahlejší priestor aj vzhľadom na ohlasy krajanov. Opäť sa chcem poďakovať členom Výboru za pomoc pri organizácii. Myslím, že sme skvelý tím. Panuje medzi nami priateľská pracovná atmosféra v krajanskom duchu.

Navštívili sme aj krajanov v Jevišovke. Poďakovanie patrí pani starostke Božene Bošiakovej za pozvanie a perfektnú organizáciu celého podujatia. Pre každého z nás to bol výnimočný zážitok. Stáť na miestach, kam sa sťahovali naši predkovia, navštíviť miestny cintorín, kde odpočívajú a nenápadne nám pripomínajú osudy Slovákov z Bulharska. Výnimočné osudy, ktoré sú našou súčasťou.

Snažíme sa, aby boli naše aktivity širokospektrálne, oslovili a inšpirovali širšiu krajanskú verejnosť. Tento rok sme vyhlásili III.ročník literárnej súťaže Dolnozemské zlaté pero a v júni sme sa dozvedeli aj výsledky, ktoré taktiež nájdete v našej Fajauke a zborník v elektoronickej podobe na stránke Spolku. Do súťaže sa zapojilo o 10 prác viac ako minulý rok a pribudol aj Nadlak. Veľká vďaka na tomto mieste patrí porotcom súťaže - Mirkovi Demákovi, Zlatke Matlákovej a Paľkovi Tomašovičovi a samozrejme všetkým súťažiacim.

V júni sme húževnato pracovali aj na natáčaní videoklipu k pesničkám - *Štiri húske biele, Volári volári a Dobre mi je dobre.* Pri tejto príležitosti sme si dali ušiť kroje Slovákov z Bulharska, o ktorých som vás už informovala v predošlej Fajauke. Projekt bol podporený Nadáciou SPP. Krojárka Margarétka Hlbocká z Detvy odviedla skvelú prácu a výsledok budete môcť vidieť už koncom leta. Nosným pilierom projektu bol Robo Bošeľa, ktorý ako kameraman a režisér skoncipoval scénar videoklipu. Verím, že sa vám bude páčiť. Natáčanie prebiehalo na farme Etelka. Viac sa dočítate v jesennej Fajauke.

Jar bola plná udalostí, stretnutí a vystúpení aj v médiách, kde sme mali možnosť prezentovať prácu Spolku, prezentovať našu kultúru a históriu Slovákov z Bulharska. Všetky záznamy nájdete na stránke, v rubrike "Písali o nás", ktorú sme rozdelili na viacero podkategórii, keďže nám pribúdajú vystúpenia nielen v rozhlase ale aj v televíziách a iných tlačených médiách.

Blíži sa leto, blížia sa prázdniny a my sa tešíme na poslednú akciu Spolku pred letom a to výlet loďou do Čuňova. Keďže ide s nami aj 11 malých krajanov, organizujeme pre nich športové hry. Medaily sú už pripravené!

Milí krajania, prajem vám krásne leto, veľa oddychu a teším sa, že sa uvidíme na jeseň.

Ing. Katarína Koňariková, PhD.
predsedníčka Spolku Slovákov z Bulharska

Rozhovor s Annou Jánošikovou rod. Ušákovou

členkou Výboru Spolku Slovákov z Bulharska

Otcovi rodičia Mišo Ušák a Eva Ušaková rod. Strehovská pochádzali z Padiny v Juhoslávii. Patrili k Slovákom, ktorí odišli zo Slovenska na Dolnú zem. Neskôr sa z Juhoslávie presťahovali do Brašljanice v Bulharsku. Mamin otec Jozef Havran pochádzal z Juhoslávie z Beloho Blata. Po presťahovaní do Bulharska sa oženil v Brašljanici s Galucou Havranovou rod. Cenkovou, ktorá ale nepochádzala z našich Slovákov, bola Bulharka. Starí rodičia sa v Bulharsku venovali hlavne obrábaniu rolí a pestovaniu zeleniny.

V ktorej slovenskej dedine v Bulharsku ste žili?

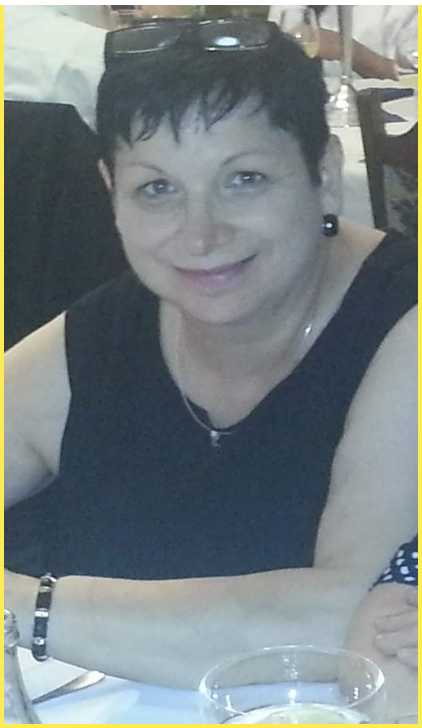

Môj otec Ján Ušák a mama Mária Ušáková rod. Havranová pochádzajú z Brašljanice v Bulharsku. Zosobášili sa ešte v Bulharsku. Do Československa sa presťahovali krátko po ich sobáši v roku 1947. Moja sestra sa im narodila po ich príchode do Československa na Morave v Novosedly. V Novosedly žili asi 6 rokov a neskôr sa presťahovali na Slovensko do Trnavy. V Novosedly im bolo dobre, avšak keďže ich túžbou bolo žiť na Slovensku a hovoriť po slovensky, nechceli zostať na Morave, kde by ich deti chodili do škôlky a učili sa po česky. Nakoľko som od sestry mladšia o 11 rokov, narodila som sa už na Slovensku v Trnave. Do školy sme chodili obe už na Slovensku.

Aký bol váš život po presťahovaní do Československa?

Po presťahovaní z Moravy na Slovensko si rodičia v Trnave postavili rodinný domček. Celý život sa venovali hlavne poľnohospodárstvu. Otec pracoval spočiatku v tehelni. Neskôr začal pracovať pre Železničné dráhy, pre ktoré pracoval až do svojho dôchodku. Parné vlaky boli nielen jeho celoživotnou prácou ale aj záľubou. Mama sa celý život venovala pestovaniu zeleniny a kvetov, ktoré predávala na trhu. Taktiež sa venovala aj včelárstvu. Z trhu poznalo mamu veľa ľudí a vždy u nej radi nakupovali, či už to boli planty na jar alebo zelenina a ovocie.
Okrem rodičov prišli na Moravu do Jevišovky aj starí rodičia z maminej strany. Ich najmladšia dcéra Viera sa vydala ešte na Morave za Čížika. Z Moravy sa neskôr presťahovali na Slovensko, kde sú aj pochovaní.

Ostal niekto z vašej rodiny v Bulharsku?

Mamina sestra Zuzana, ako sme ju vždy domácky volali „baba Zuza“ zostala žiť v Bulharsku. Vydala sa za Bulhara a celý život žila aj s deťmi v Brašljanici. Z otcovej strany prišli na Slovensko tiež jeho sestra Mária Ušáková, za vydata Okáčová a Alžbeta Ušáková, za vydata Ďuricová.

Aké zvyky ste si priniesli z Bulharska a stále ich zachovávate?

Ako Slováci z Bulharska si priniesli rodičia aj typické jedlá, ktoré tam boli zvyknutí jesť, ljutenicu, pečené čušky, gjuveč, kibabčeta, sarmu alebo supa topčeta. Dodnes sa aj ja snažím zachovávať tieto jedlá a variť ich tak, ako ma ich naučila variť mama.
Mama vždy rada spomínala na príhodu, ako chceli Moraváci okoštovať baklažán, čo odtrhli v ich záhrade, pretože to bola zelenina, ktorú nepoznali. Keď si však surový baklažán nakrájali a chceli ho jesť, nechutil im, pretože bol horký, pričom posmešne povedali: „*to je tak dobrý akorát pro prasata*“. Neskôr však zistili, že tepelnou úpravou je to celkom chutná zelenina, ktorá je jednou z hlavných ingrediencií bulharských pokrmov.

Máš súrodencov? Kde žijú a čomu sa venujú?

Mám sestru Evu, ktorá sa narodila na Morave v Novosedly. Keď sa vydala, zostala bývať v Bratislave, kde pracovala ako špeciálny pedagóg.

Starý rodičia Ušákovci v roku 1928, Ján Ušák (2 roky)

Sestry Mária Ušáková a Zuzka Rešetárová rodené Havranové

Si členkou výboru Spolku Slovákov z Bulharska. Ako Spolok vnímaš? Aký bol tvoj prvý kontakt so Spolkom a aké boli tvoje začiatky v ňom?

Členkou Spolku som od jeho začiatku. Každoročne sme sa veľmi tešili na Stretnutie Spolku, nakoľko to všetko boli naši priatelia, ktorých sme niekedy počas roka nestretli. Na stretnutia Slovákov sme vždy chodili celá rodina od najstarších po tých najmenších.
Som členkou Výboru od roku 2005 až dodnes. Oslovila ma Anka Klátiková, aby som jej, ako mladšia generácia, pomáhala s organizovaním výletov. Na začiatku som sa postupne zoznámila s ostatnými členmi Výboru, s jeho prácou a začala sa zúčastňovať na jeho aktivitách. Zastupujem hlavne členov Spolku z Trnavy. Je dôležité, že Spolok sa po toľké roky zachoval a naďalej udržuje kontakty medzi ľuďmi, ktorí spolu prišli z Dolnej Zeme na Slovensko.

- Katka -

Starý rodičia Havranovci s dcérami, rok 1947

Stretnutie Spolku Slovákov z Bulharska

JUBILANTI / OSLÁVENCI

V mene Spolku Slovákov z Bulharska prajeme všetko najlepšie

ImrichAntalík
27. 5. 1948
Cvetana Kučerková rod. Antalíková
8. 4. 1976
Anna Borovanová rod. Supeková
2. 4. 1941
Ľudmila Bokníková
15. 6. 1946
Michal Červenák
17. 6. 1953
Pavol Červenák
4. 4. 1969
Pavol Červenák
14. 6. 1926
Diana Dobšovičová rod. Vagová
9. 5. 1961
Božena Drahošová rod. Vršková
17. 6. 1953
Sladina Dubová rod. Vagová
27. 6. 1952
Milena Dudeková rod. Pataková
10. 6. 1961
Mária Fuchsová rod. Mrenicová
25. 6. 1951
Štefan Grof
16. 4. 1940
Mária Haitová rod. Hrušková
3. 5. 1940
Zuzana Harmanová
5. 4. 1964
Zuzana Hrivnáková rod. Marčeková
26. 6. 1948
Michal Hruška
16. 4. 1944
Žofia Ilievová rod. Hrušková
30. 5. 1944
Michal Jančík
3. - 4. 4. 1943
Anna Jančíková rod. Osičková
8. 4. 1948
Vladimír Jánošík
23. 5. 1958
Zdeňka Janufková rod. Vagová
27. 4. 1951
Zuzana Kobzová
1. 5. 1959
Pavel Koňarik
20. 5. 1977
Zuzana Kováčová
24. 4. 1951
Ľudmila Kozmelová
1. 4. 1957
Emil Kráľovič
16. 6. 1978
Anna Lavrovičová rod. Kopičková
20. 4. 1940
Zdenka Lavrovičová rod. Rybová
5. 5. 1946
Michal Ljubov
22. 5. 1940
Mária Markušová
16. 6. 1940
Pavol Melich
29. 6. 1940
Anna Melicharková rod. Vršková
20. 6. 1940
Drahomíra Mesárošová rod. Lovciová
22. 6. 1945
Dominik Mičuda
6. 5. 1941

Martin Mikuláš
8. 5. 1932

90

Libuša Mikulášová
8. 4. 1945
Milena Ozábalová rod. Marečková
2. 5. 1953
Emília Pavelková rod. Mikulášová
5. 5. 1948
Liliana Precechtelová rod. Rusnáková
18. 4. 1950
Lýdia Redlerová
20. 6. 1947
Kateřina Šilarová rod. Vagová
16. 4. 1940
Pavol Vago
6. 4. 1958
Ružena Vagová rod. Supeková
8. 4. 1958
Anna Valachovičová rod. Markušová
16. 5. 1950
Martin Záhorec
23. 5. 1948

VO VAJNOROCH VESELO

Jedna z najznámejších bratislavských štvrtí. Vajnory. Čím sú vlastne zaujímavé? Je to jedna z menších častí nášho hlavného mesta. Taká dedina v meste. Samé rodinné domy, vyslovene vidiecky štýl. Tradične sa Vajnory spájajú s dobrým vínom. Dočítali sme sa, že najstaršou stavbou na tomto konci je kostol. No nás bude viac zaujímať jedna stavba zo súčastnosti. Kultúrny dom. Zaujímavá budova, zložená z troch častí, postavená už v tomto storočí, 2014-2015. Veľkolepé priestory poskytujú návštevníkom pocit elegancie a priznaný drevený krov je veľmi pôsobivým prvkom.

Sobota 9.4. 2022

Niekoľko osobných áut a jeden autobus mieria rovno do Vajnor. Autobus ide z Trnavy a autá z rôznych smerov. Práve spomínaný kultúrny dom bude ich spoločným cieľom. Pasažieri spomínaných dopravných prostriedkov sa už tešia na nasledujúce chvíle. KONEČNE!!! Konečne sa po dvoch rokoch stretnú s priateľmi a rodinou, konečne sa dobre zabavia. Čo sa teda chystá v tom kulturáku vo Vajnoroch?

No predsa naše tradičné stretnutie krajanov, členov nášho Spolku. Tradičné, no v netradičnom termíne. Vždy to bolo na jeseň, tentoraz na jar. A jar symbolizuje začiatok, aj toto je také niečo podobné. Začíname sa znovu stretávať. Tá covidová doba bola fakt dlhá. Dámy v krásnych šatách, páni v oblekoch, zopár detičiek.

Zábava začína!

Najprv samozrejme oficiálny program. Príhovor našej vedúcej pani Katky Koňarikovej, potom si zobral slovo veľvyslanec Bulharskej republiky Vasil Petkov. Rozospievali nás tradične mladí zo súboru Krajan z Vojvodiny, ktorých už všetci dobre poznáme a vždy sa na nich tešíme. Odovzdávanie putovných pohárov v tradičnej hre Tabla, ktorej už začali holdovať celé rodiny.

Samozrejme tombola. Ceny do tomboly tak, ako každý rok venujeme my, členovia, a preto aj teraz bol veľmi bohatý výber. Je to dobrá tradícia, ktorú sa oplatí zachovávať. No ešte jedna vec sa udiala a to veľmi zaujímavá. Krst nášho úžasného CD. Všetci, ktorí sme sa podieľali na vzniku tohto projektu, určite budú spomínať na nekonečné tréningy a veľkolepé finále v Turovej, v nahrávacom štúdiu. A to je tiež jeden z

momentov, ktorý nás v Spolku spája. Určite všetci máme doma spomínané CD a určite podchvíľou počúvame tie krásne piesne. A potom už len zábava. Čo by bola aká zábava bez dobrého jedla? Bolo naozaj vynikajúce a veľmi veľký výber. Do tanca nám hrali naše stálice, skupina *A je to!* Táto veselá patria už akosi patrí k nám. Už si nevieme predstaviť naše stretnutie bez nich. Ich

prítomnosť sa s určitosťou rovná dobrej zábave.
Toto krásne sobotné popoludnie sa preklopilo do nádherného večera.
A keď nám skupina zahrala posledné kolo, tak sa nám akosi nechcelo ísť domov.
Lenže dobrého nebýva veľa, tak prišiel čas sa rozlúčiť. Čas vyhradený na naše stretnutie ubehol ako voda v Dunaji.

Voda v Dunaji?

No jasné.... Začiatkom prázdnin sa stretneme určite v hojnom počte na lodi, ktorá bude mieriť práve po Dunaji, smer Čuňovo... Areál vodných športov, alebo zaujímavé výstavné priestory. Každý si niečo vyberie. A v neposlednom rade krásny výhľad na našu najväčšiu

rieku.
Dňa 9.4. 2022 bolo naša úžasné stretnutie...
Dňa 9.7. 2022 bude naša plavba loďou....
Zatiaľ si všetci užívajme chvíle pohody, prezerajme si fotky z apríla a tešme sa, že k nim o pár týždňov pribudnú fotky z júla.

- Adrika Reptová, rod. Červeňáková -

Stretnutie krajanov v Bratislave

Dňa 9. apríla 2022 v sobotu sa konalo stretnutie krajanov v Dome kultúry Vajnory. Po dvoch rokoch sme sa mohli opäť stretnúť, síce v netradičnom jarnom termíne, ale o to bolo stretnutie krajšie. Prišlo viac ako 100 krajanov.

Privítali sme medzi sebou aj vzácnych hostí - veľvyslanca Bulharskej republiky J.E. Vassila Petkova, prvú tajomníčka a vedúcu Konzulárneho oddelenia Gabrielu Primovú a Elenu Arnaoudovú. Pozvanie prijal aj podpredseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Peter Prochádzka a predseda Združenia pre genealogický výskum dolnozemských Slovákov Ľubomír Kmeť s manželkou.

V rámci bohatého programu nám zaspieval a zatancoval umelecký dolnozemský kolektív Krajan Vojvodina a do tanca nám hrala hudobná skupina A je to!

Odovzdali sme ďakovný list Michalovi Jančíkovi a udelili mu titul Zaslúžilý člen, odovzdali sme putovné poháre víťazom v hre Tabla 2022, odovzdali sme aj diplom a knihu za vedmostnú súťaž a pokrstili sme

CD piesní Slovákov z Bulharska. Za krstného otca sme si zvolili nášho Zaslúžilého člena a jubilanta Martina Mikuláša.

ĎAKUJEME A TEŠÍME SA

NA ĎALŠIE STRETNUTIE V ROKU 2023

- redakcia -

O stretnutí v Bratislave píšu krajania

Po dvoch rokoch pandémie a obmedzovania sme sa konečne opäť stretli pri spoločnej udalosti v Bratislave.

Dlho očakávaný deň nastal. Pomaly sme sa prebúdzali do upršaného a studeného dňa. Niektorí z nás museli ešte stihnúť pracovné povinnosti, niektorí si zacvičili, iní trávili čas u kaderníčky alebo pred šatníkom v snahe nájsť si čosi na seba.

My, čo sme boli z Trnavy, sme nedočkavo čakali na autobus, ktorý nás pozbieral na rôznych miestach. Keď už sme boli všetci nastúpení, zapísaní, začala sa naša cesta, ktorá ubiehala rýchlo až na malú zápchu. Ako povedala jedna naša krajanka ,,*účastníci zájazdu*". Na mieste sme všetci s nadšením a s iskierkami v očiach vystúpili a pobrali sa do miestnosti, kde sme si odložili oblečenie zapísali a mohli sme prejsť rovno do spoločenskej haly, kde sme sa usádzali. Všetko bolo dokonale zorganizované vďaka našej úžasnej Katke.

Po usadení Darinka Voleková otvorila stretnutie, predstavila všetkých významných zastupiteľov, žiaľ niektorí sa nemohli dostaviť, neodkladné povinnosti, a začala s programom.

Dolnozemský umelecký kolektív Krajan Vojvodina nám predviedol úžasné tanečné a spevácke vystúpenie, ktoré zožalo obrovský úspech. Zaznela i pieseň z nášho CD.

Stretnutie sa nieslo v kruhu tanečných kolečiek, krstu CD, detskej tomboly, kde vyhrali všetky deti zaujímavé ceny, ako i normálnej tomboly, kde prispelo mnoho ľudí úžasnými cenami.

Občerstvenie – večere boli fenomenálne, každému sa ušlo, z toho množstva jedla bolo i ťažké si vybrať, všetko vyzeralo neskutočné a i tak chutilo. Obsluha bola veľmi milá a nič nám vďaka nim nechýbalo.

Črievičky sme si vytancovali do sýtosti, do toho nám hrala perfektná skupina A je to!!! Krajania sa bavili do posledného dychu.

Takýto sme mali spoločný večer s úžasnými ľuďmi, tešíme sa na ďalšie stretnutia s vami. Večer sme išli všetci spokojne unavení.

- Mary Trnava -

Konečne!

Dlho očakávaný deň bol konečne tu. 9.4.2022 bol pre Slovákov z Bulharska o to radostnejší, po zlom 2 ročnom covidovom období nastalo uvoľnenie a ľudia sa mohli opäť stretnúť, porozprávať sa a zaspomínať.

Naša predsedníčka Katka, akčná to žena, našla nové priestory na stretnutia. Posedenie sa uskutočnilo vo Vajnoroch - v novom kultúrnom dome. Katka, Paľko Hekel, Darinka Voleková, Anička Kolárikova a ja sme sa vybrali obzrieť si nové priestory a posúdiť, či budú vyhovovať. Áno, boli sme nadšení. Veľká sála s bezbariérovým prístupom a dostatočným priestorom na rozloženie stolov. Stolové rady boli od seba vzdialené tak, že medzi nimi bola vzdialenosť asi 1meter a ľudia sa mohli pohodlne presúvať. Rozloženie očíslovaných stolov si bolo možné pozrieť na stránke Spolku. Hostia si mohli vybrať miesta, kde chcú sedieť. Tak sa miesta zablokovali a nemohlo sa stať, že by ich niekto iný obsadil. Múdro to vymyslela tá naša Katka.

Pod oknami bol rozložený raut s teplými jedlami a každý si mohol vybrať, na čo mal chuť. Čašníci chodili pomedzi stoly, nalievali víno, minerálku, resp. roznášali podľa želania kávu. Boli zdvorilí a ochotní. Okrem tejto sály vo vstupnej hale boli k dispozícii toalety, priestranné šatne a kuchynka. O program sa postarali tanečníci zo súboru Krajan z Vojvodiny ako aj kapela A je to. Mládež sa zrejme medzi nami dobre cítila, o čom svedčí aj skutočnosť, že sa po vystúpení neponáhľali domov. A navyše bolo milé vidieť pani Elenku Arnaudovú a Aničku Kolárikovú tancovať choro, ku ktorým sa mladí tanečníci pridali a snažili sa naučiť kroky. Išlo im to veľmi dobre, napokon sú to tanečníci.

Posedenia sa zúčastnilo viac ako 100 ľudí vrátane pozvaných hostí. Krátky príhovor mal aj veľvyslanec BĽR na Slovensku Jeho excelencia Vasil Petkov a naša Katka tiež prekvapila privítaním bulharských hostí v ich rodnom jazyku. Slovanský zvyk vítať hostí chlebom a soľou inšpiroval našu predsedníčku, ktorá nelenila a upiekla pitu, dala k nej misku so “ šarenou” soľou a každý návštevník sa pri príchode mohol ponúknuť kúskom pity so soľou. Jedinou chmárou na tomto podujatí bolo, že niektorí ľudia sa odhlasovali jeden, dva dni pred, ba dokonca aj v deň posedenia, čo si myslím, nebolo veľmi seriózne, pretože potom ostalo dosť veľa jedla, ktoré bolo objednané a zaplatené. Verím, že budúci rok sa s týmto problémom nebudeme potýkať.

Ale odhliadnuc od toho si myslím, že organizácia stretnutia ako aj zábava bola výborná a už teraz sa tešíme na ďalšie.

- Magdalena Antalíková -

Merali sme sa na kroje

Dňa **10. apríla** prebehlo "meranie na kroje". Spolok Slovákov z Bulharska získal dotáciu od nadácie SPP na šitie krojov k natočeniu klipu k pesničkám, ktoré sme minulý rok nahrávali na CD. Na klip sme vybrali piesne *Volári volári* a *Šťiri húske biele.* Krojárka Margaréta Hlbocká z Detvy prišla medzi nás a zmerala si spevákov. V klipe budú vystupovať s našimi krojmi, ktorých originály sa už nezachovali, ale podľa starých fotografii vieme urobiť repliky a tak oživiť tieto, pre nás tak krásne a vzácne, oddevy.
Klip sa natáčal v júni pod dohľadom Danky Sihelskej a kameramana a režiséra Roba Bošeľu.

Stretnutie s krojárkou - očami krajanov

Ráno sa nám ťažko vstáva po veselici – stretnutí krajanov, ale pomaly sa zbierame a chystáme na cestu do Bratislavy na návštevu ku Katke, kde nás čaká stretnutie s krojárkou, ktorá nám ušije kroje k očakávanému klipu. Pomaly sme sa schádzali všetci, prišla aj Danka Sihelská a samozrejme všetky speváčky a speváci. Všetci sme sa privítali a Katka s rodinkou nás pohostili. Je to úžasná rodinka, ktorá je veľmi dobrosrdečná a veľmi obetavá, všetci ju máme strašne radi.
Krojárka k nám zavítala aj s priateľom až z Detvy, všetci sme sa predstavili, dali sme si malé občerstvenie. Zalistovali sme si v starých fotoalbumoch našich predkov pospomínali na staré časy a hor sa na návrhy krojov. Návrhy sa brali zo starých fotiek, kde sme sa spolu dohadovali, aké by boli vhodné pre našich spevákov.

A hor sa na meranie. Krojárka si každého speváka presne pomerala, všetkým sa venovala, ako sa patrí a pospisovala si farby veľkosti ako i drobné poznámky. Keď sa všetko pomeralo, zapísalo a bolo hotové, presunuli sme sa na spoločný obedík, kde sme sa spoločne ešte porozprávali. Počas celého stretnutia bola veľmi uvoľnená atmosféra, všetci sa medzi sebou rozprávali, spomínali. Pustili sme si i naše CD a aj sme si spoločne zaspievali.
Ani sme sa nenazdali a už bol večer. Všetci sme sa rozlúčili a pobrali sa domov.

- Mary Trnava -

Projekt bol podporený Nadáciou SPP

Nadácia SPP

Stretnutie krajanov v Skalici

Ako z histórie vieme, Slováci začali prichádzať do Skalice v rokoch 1962 - 1965. Veľkú zásluhu na tom má náš krajan Matej Kabzáni, ktorý vybavoval umiestňovanie krajanov v meste Skalica a sám bol prvým krajanom, ktorý sa tam usadil, ak neberieme do úvahy Štefana Adamíka, ktorý v Skalici v rokoch 1944-1945 študoval, ako to opisuje v Ročenke Spolku Slovákov z Bulharska z roku 2008 na strane 93.

Dňa **23. apríla** 2022 sa konalo stretnutie krajanov v Skalici na miestnej evanjelickej fare. Veľká vďaka patrí pánovi farárovi Petrovi Švehlovi za posyktnutie priestoru a pani Vierke Komínkovej, našej bývalej členke Výboru, za organizáciu. Pani Komínkovej sme pri príležitosti stretnutia odovzdali aj ďakovný list za členstvo vo Výbore a udelili titul Zaslúžilá členka.

Vďaka tomuto stretnutiu sme opäť nadviazali kontakty s našimi krajanmi v Skalici, ktorí tvoria podstatnú časť našej členskej základe a radi by sme tieto stretnutia opakovali pravidelne každý rok. Verím, že sa k nám pridá aj mladšia generácia a získame do Výboru Spolku pri najbližších voľbách zástupcu Skalice.

Tešíme sa na stretnutie o rok!

Na fotke zľava dole Alžbeta Čechová rod. Bolerácová a Ľudovít Čech, zľava hore Štefan Červenák a Michal Jančík

Na fotke zľava Vlado Mareček a Janko Jančík

-redakcia -

Stretnutie krajanov v Jevišovke

Dňa **7. júna** 2022 sme na pozvanie pani starostky Boženy Bošiakovej navštívili krajanov v Jevišovke. Na stretnutí sa za Spolok Slovákov z Bulharska zúčastnilo 54 krajanov.

Morava bola prvé miesto Slovákov pri repatriácii v rokoch 1947 - 1950 na Slovensko, a preto návšteva Jevišovky má pre nás veľký význam.

Na stretnutí nás čakal bohatý program. Vystúpil detský folklórny súbor Jarabáček a do spevu a tanca nám hralo harmonikárske duo Huškovi.

Na fotke zľava Helenka Koňariková, Zuzana Račáková, Zuzana Mrenicová a Marka Turanská

Počas dňa sme mali možnosť poprechádzať sa po Jevišovke, navštíviť miestny cintorín a využili sme príležitosť a navštívili našu najstaršiu krajanku pani Zuzanu Mrenicovú rodenú Miťkovú, ktorá sa tento rok v septembri dožíva 99 rokov. Ďakujeme za prijatie a vzácny rozhovor.

Ďakujeme aj pani starostke za pozvanie a srdečné privítanie. Verím, že sa takto budeme stretávať pravidelne a už teraz sa veľmi tešíme.

-redakcia -

Konferencia v Nadlaku

Kultúrna a vedecká spoločnosť Ivana Krasku a Demokratický zväz Slovákov a Čechov v Rumunsku organizoval v dňoch **20. - 21. mája** každoročnú medzinárodnú konferenciu, tento rok na tému *Osobnosti dolnozemských Slovákov v literatúre a umení*. Súčasťou konferencie je aj udeľovanie Ceny Ondreja Štefanka. Jej tohtoročnými laureátmi sa stali - **Pavel Bujtár** z Rumunska za príspevok k rozvoju a propagácii slovenskej literatúry tvorenej v slovenskom zahraničnom svete, **Alžbeta Hollerová Račková** z Maďarska za príspevok k rozvoju, organizovaniu a diverzifikovaniu kultúrneho života a spolkovej činnosti v slovenskom zahraničnom svete, **Martin Prebudila** zo Srbska za príspevok k rozvoju a propagácii slovenskej literatúry tvorenej v slovenskom zahraničnom svete.

Spolok Slovákov z Bulharska, v rámci pracovnej časti konferencie, vystúpil s príspevkom s názvom *Ján Michalko v kontexte slovensko-bulharských literárnych a kultúrnych vzťahov*, ktorý odprezentovala predsedníčka Spolku a s príspevkom *Prínos Andreja Školku ku zrodu slovenskej etnografie* vystúpil profesor Ján Botík.

Ďakujeme organizátorom Mgr. Pavlovi Hlásnikovi, prvému podpredsedovi DZSČR a Mgr. Ľudmile Šomrákovej, predsedníčke KVSIK za pozvanie a tešíme sa na ďalší ročník.

Na fotke zľava Pavel Bujtár, Alžbeta Hollerová Račková a Martin Prebudila

Deň Christa Boteva

Dňa **2. júna** sme sa na pozvanie Veľvyslanectva Bulharskej republiky, zúčastnili spolu s Bulharským kultúrnym inštitútom v Bratislave, Bulharskou školou Christa Boteva, Bulharským kultúrnym zväzom a Ústrednou radou Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov, na pietnej slávnosti kladenia vencov pred pomníkom bulharských partizánov, za zvukov vojenského hudobného orchestra. Odzneli bulharská a slovenská hymna a čestná stráž v sviatočných uniformách si uctila pamiatku hrdinov, ktorí zomreli za slobodu.

Rok štúrovcov

Najvýznamnejší štúrovci, ktorí tento rok oslavujú okrúhle výročia narodenia, sa **7. júna** 2022 stali stredobodom pozornosti v Martine. Pri príležitosti Roka odkazu štúrovcov 2022 si ich Matica slovenská uctila na slávnostnom kultúrnom podujatí vo svojej sídelnej budove a na Národnom cintoríne. Spolok Slovákov z Bulharska mal tú česť zúčastniť sa slávnostného aktu odhaľovania busty Štefana Marka Daxnera a slávnostného zasadania predstavenstva Matice slovenskej. Ďakujeme predsedovi MS Mariánovi Gešperovi za pozvanie.

-redakcia -

Názvy banátskych slovenských dedín

Slováci sa na Dolnú zem, teda na územie dnešnej Vojvodiny začali sťahovať ešte v 17. storočí v procese etnickej migrácie európskeho obyvateľstva ešte na začiatku 18. storočia, čo bolo výsledkom sociálno-ekonomických podmienok danej doby. Čoraz intenzívnejšie migračné toky začali v polovici 18. storočia a to práve na pánske majetky v Báčke a potom aj na vojenskú hranicu v Banáte a Srieme, keď si zakladali aj prvé osady a dediny. *Uvažovali ste už niekedy o tom, ako tie osady dostali svoje názvy?* Mnohé z nich zo začiatku mali srbské, neskôr nemecké a maďarské názvy, až im po rokoch zostal taký názov, aký majú teraz.

Toponomastika alebo toponymia je veda o vlastných miestnych názvoch a je súčasťou onomastiky (vedy o vlastných menách). V týchto článkoch sme sa iba trošku dotkli tejto vedeckej disciplíny. Treba hneď na začiatku pripomenúť, že je daný text spracovaný na základe odbornej ako i laickej literatúry a sú to viac-menej iba predpoklady, zaujímavosti, alebo naivné ľudové tlmočenia a domnienky o pôvode názvov daných miest a samým tým nemusia predstavovať historickú skutočnosť, čo nebolo ani zámerom tohto príspevku.

Aradáč (srb. Арадац/Aradac, maď. Aradi, nem. Aradatz)

Z písaných prameňov o dávnej minulosti územia, na ktorom sa rozprestiera Aradáč sa dozvedáme veľmi málo. Archeologické vykopávky sa realizovali vo Viniaciach alebo Konopniciach, ktoré sa nachádzajú 1 kilometer od dediny, kde odhalili predhistorické osídlenie. Prvé písané stopy nachádzame v pápežskej knihe z rokov 1332-1337, v ktorej sa ako dedina spomína pod názvom Arad/Aradi. Pri sčítaní obyvateľstva v roku 1717, keď bol Banát oslobodený

Banát (1769 - 1772) - Aradáč

od Turkov, patrila medzi srbské osady s 26-timi domami. Ďalej sa spomína na mape grófa Florimonda Claudia Mercyho, rakúskeho dôstojníka, ktorý sem prišiel skúmať terén. Vtedy je zaznačená dedina Arrataz, západne od dnešného Aradáča, smerom k Tise. Prví obyvatelia boli Srbi, ale aj Maďari, ktorí tu žili ako pastieri. Srbi sem začali prichádzať od konca 14. storočia, utekajúc pred Turkami, ale najväčšie sťahovanie bolo koncom 17. storočia počas Veľkého sťahovania Srbov pod vedením Arsenija III. Crnojevića (v národe známeho ako Čarnojević).

Slovákov do Aradáča prijal spachia Izák Kiš s cieľom, aby mu obrábali pôdu. Niektorí Slováci žili najskôr v Banátskej dedine Pardaň/Bardáň (Ninčićevo, dnešná Meďa). V roku 1786 vedľa Srbského Aradáča, niekde pomenovaný aj Horný Aradáč (Gornji Aradac) a vznikol Slovenský Aradáč, alebo Horný Aradáč (Slovački Aradac). Tak zároveň vznikla aj najstaršia slovenská dedina v Banáte. Prvý názov dediny bolo Aradi, neskoršie Arratacz, potom Fölsö a Alsö Aradi a v rokoch 1911 až 1918 Tót a Szerb Aradi. Dve dediny sa až v roku 1931 zjednotia do jedného osídlenia pod názvom Aradáč, ale to zjednotenie netrvalo dlho. V roku 1934 sa obec znova delí na Srbský Aradáč, čiže Andrejevac a na Slovenský Aradáč. Konečne po 2. svetovej vojne vzniká opäť jedna dedina existujúca dodnes pod spoločným názvom Aradáč.

Biele Blato (po slovensky aj Lízika, srb. Бело Блато/Belo Blato, maď. Nagyerzsébetlak)

Osadu vo vojenskej hranici založili Nemci v roku 1866, ktorí sa prisťahovali z neďalekého Sečnja. Pomenovali ju Elisenheim podľa kráľovnej Alžbety Amálii Eugéniovej (bavorská princezná a od roku 1854 česká a uhorská kráľovná a rakúska cisárovná), manželky kráľa Františka Jozefa I. Slováci si svoju osadu pomenovali Lízika, podľa kráľovnej Alžbety (Elisabeth), pokým susední Aradáčania túto osadu pomenovali Líza. Podľa Adelberta Trendlera, dobového kronikára a zodpovednej osoby za založenie osady, vtedy sa prisťahovalo asi 200 rodín. Pochádzali z nemeckého mesta Ulmbach a mali povinnosť vojenskej služby a práce na budovaní a údržbe ochranných násypov riek Tisa a Begej, ktoré zapríčiňovali veľké škody roľníkom. Z toho dôvodu obyvatelia 1876/77 museli osadu opustiť.

Najväčšia časť Nemcov odišla do dnešného Rumunska, do osady Josefdorf.

Uhorský štát vypísal v roku 1882 novú kolonizáciu Elisenheima. V dôsledku zrušenia Vojenskej hranice (1872), väčšieho počtu obyvateľov a nedostatku vody, na územie dnešného Bieleho Blata sa roku 1883 prisťahovalo 180 slovenský rodín z Padiny. Prichádzali chudobní želiari, ktorí tu dostali po 9 jutár pôdy a ktorých prilákala úrodná zem a pasienky. Po nich postupne z okolitých osád prichádzali Maďari, Bulhari a Nemci. Z tohto obdobia pramení aj ľudový názov tejto osady – Lízika a niektorí občania ju takto nazývajú aj dnes.

Dedina sa nazývala Elisenheim do roku 1890, keď dostala meno Erzsébetlak. V roku 1911 bola pomenovaná Nagyerzsébetlak a v roku 1922 dostala dnešné meno Biele Blato. Prečo práve Biele Blato? Na mape STRASSENKARTE DER MILITAIR GRENCE z 1830 roku na mieste sútoku Begeja a Tisy píše Beloblato. Na mape Srbska a Tamišského Banátu z 1853, na mieste, kde dnes leží osada Biele Blato, ako aj jej chotár píše Dugoblato. Aj dnes sa jedna nižšia časť v beloblatskom chotári nazýva Béla. Severovýchodne od dediny sa nachádza prírodné jazero (močiar), ktoré je na starších mapách označené ako Fehér moczár (Biely močiar).

Hajdušica (srb. Хајдучица/Hajdučica, maď. Istvánfalva/Istvánvölgy, nem. Heideschütz)

Podľa Felixa Milekera, na priestoroch dnešnej Hajdušice sa ešte v 15. storočí nachádzalo osídlenie s názvom Herchekios, ktoré dostal Michal Siládi ako kráľovský dar. Pramene uvádzajú, že sa v rokoch 1783 – 1789 toto územie nazýva Hajdučka Greda. Roku 1800 majetok kúpil veľkostatkár Štefan (István)

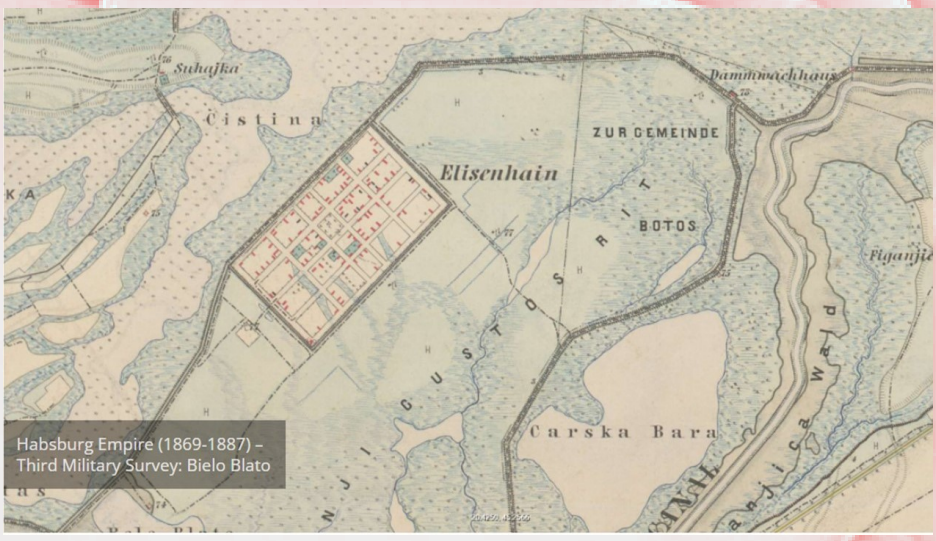

Biele Blato (1869 - 1887)

Damaszkyn de Némethy a o niekoľko rokov neskoršie priviedol tridsať rodín, svojich poddaných, hlavne Slovákov a Maďarov. Tak prvá (stará) Hajdušica bola založená v roku 1809 a rozprestierala sa juhozápadne od dnešnej Hajdušice, v blízkosti pravého brehu tzv. Teréziinho prieplavu. Veľké povodne v roku 1824 donútili obyvateľstvo, aby si svoje domy vystavali okolo panského kaštieľa, v priestoroch dnešnej osady. Tak dnešná Hajdušica datuje od roku 1824 a jej obyvatelia boli Nemci a Slováci. Počet obyvateľov sa zväčšil v roku 1826, keď sem prišlo niekoľko rodín z Padiny.

Na počesť svojho zakladateľa bola Hajdučka Greda roku 1829 premenovaná na Istvánfalva. V tom období boli časté migrácie Nemcov a Bulharov, ktorí kvôli nedorozumeniam s pánom opúšťali dedinu. Väčšie kolonizácie Nemcov prebiehali v rokoch 1839 až 1869, keď sa mnohí obyvatelia Istvánfalvy vysťahovali do Šándorfu (dnešný Jánošík) a do Marienfildu (dnešná Vojlovica). Namiesto vysťahovaných osadníkov prišli noví zo Slovenska, najmä z Nitry.

Koncom 19. storočia kúpil od Damaszkyna všetok jeho majetok, starý kaštieľ a park veľkostatkár Lazar Dunđerski, ktorý vystaval nový kaštieľ a spolu s ostatným majetkom ho daroval dcére Olge Jovanovićovej, u ktorej občania Hajdušice boli prinútení pracovať ako bíreši. V roku 1921 nachádzame záznamy ešte o jednej kolonizácii a vtedy už vieme že sa dedina volá Hajdušica.

Jánošík (srb. Јаношик/Janošik, maď. Újsándorfalva)

Osadu založil v roku 1810 gróf Filip Šandor (Fülöp Sándor), riaditeľ spoločnosti nájomcov náleziska nitrátu draselného – liadku. Sídlo na spracovanie liadku, tzv. Šalitrana bola v roku 1773 vybudovaná v Alibunare a nálezisko tejto látky, ktorá sa využívala na výrobu pušného prachu, sa nachádzalo medzi osadami Sent Mihaly (dnes Lokve) a Ilandže, neďaleko vodného kanála Márie Terézie. Na tom mieste prví kolonisti prevažne maďarskej národnosti, založili dedinku a tú kolóniu nazvali Šandorfalva alebo kratšie Šandor, na počesť jej zakladateľa. Pôvodné sídlisko bolo veľmi nízko, často ho zaplavovala voda, a preto ho v rokoch 1820 – 1822 presťahovali severovýchodnejšie, kde sa dodnes nachádza. Prvý hromadnejší príchod Slovákov na toto územie bol zaevidovaný iba v roku 1823, prevažne z Nitrianskej a Novohradskej župy. Zaoberali sa

ťažením liadku, vďaka čomu získali pozemky na výstavbu nových domov. Koncom 19. storočia Šalitrana končí s prevádzkou a mnohí Šandorčania zostávajú bez práce a začínajú sa intenzívnejšie zaoberať poľnohospodárstvom.

Keďže na vojenskej hranici, v rámci ktorej sa nachádzala aj táto osada, oficiálny jazyk bol nemecký, jej názov znel Sandorf, resp. Schandorf. Tak Slováci od svojich začiatkov a niektorí aj dnes túto osadu volajú Šándor. Sandorf sa spomína v rokoch 1853-1873 a po zrušení vojenskej hranice Sándorfalva, Sándorf a Šandorfalva. Pred prvou svetovou vojnou, v roku 1910, s množstvom maďarizačných reforiem menilo sa aj názvoslovie osád a tak k osade bol pripojený prefix Új, a názov znel Újsándorffalva, prípadne Új-Sándorfalva (Nový Šándor.)

Hneď po prvej svetovej vojne (1919) sa osada nazývala Šándor. S novou politikou v novom štáte zosilnela aj eufória národného presvedčenia a tak v roku 1922 osadu pomenovali Slovenský Alexandrovec, lebo v preklade Sándor znamená Alexander, hoci si iný mysleli, že je dedina pomenovaná na počesť kráľa Alexandra I Karađorđevića. Medzi dvomi vojnami osada nosila ponemčený názov Slow. Alexandrowatz. Dnešné meno Jánošík získala v roku 1947 v novom socialistickom zriadení. Pomenovaná podľa legendárnej, ale historicky existujúcej osobnosti, bojovníka a buriča za práva poddaných Juraja Jánošíka.

Kovačica (srb. Ковачица/Kovačica, maď. Antalfalva, rum. Covăcița, nem. Kowatschitza)

V dejinách vojenskej hranice sa Kovačica spomína aj pred príchodom Slovákov. Prvý krát v písaných dokladoch sa spomína v roku 1458 ako Kovašdinc (Kovasdinzc) a

Hajdušica a Jánošík (1819 - 1869)

formovali ju Srbi, ktorí ustupovali za Dunaj pred nájazdom Turkov. Nasledovný záznam osady máme v roku 1685 keď osady pančevského obvodu patrili pod temešvársku správu, keď sa dedina spomína ako Kovasincze. Kovačica bola pustationou, „prädium“, ale to neznamenalo úplne pustý kraj.

Felix Milleker v roku 1752 spomína, že „prédiá“ Kovačica a Crepaja boli pridelené 100 rodinám, ako aj iné prázdne miesta na ľavom brehu Tisy. Vtedy potisko-pomorišským hraničiarom odovzdali 18 pustatín, medzi ktorými bola aj Kovačica. Osídlili ju vtedy srbskí hraničiari, ale nezostali tu dlho, lebo Kovačica je už na mape Griselineho z roku 1776 označená ako pustatina. Kovačici predsa bola kolonizovaná. Žili tu Srbi z Pomorišia, ktorí sa sem prisťahovali 1751/52, ale sa im nepodarilo natrvalo osídliť Kovačicu, lebo sa vysťahovať v dôsledku novej vojny s Tureckom. V Kovačici sa v roku 1780 narodil aj Petar Rajić, historik, zakladateľ a podpredseda Matice srbskej.

Pretože sa na vojenskej hranici žilo omnoho lepšie, boli tu menšie poplatky a mnoho neobrobenej zeme, Slováci z Ečky (ktorí do Ečky prišli z Bardáňu), ich predstavitelia, 15. mája 1802 podali prosbu panovníkovi Františkovi I Habsburskému, aby sa im prepustila pustatina Kovačica. Odpoveď, na ktorú sa veľmi tešili dostali 12. januára 1803. Ak nie pred zadaním prosby, tak hneď po nej začal útek Ečkanov na vojenskú hranicu, na pustatinu Kovačicu. Budúca osada Nová Kovačica sa mala rozprestierať o 4 kilometre bližšie k Padine. Pretože voda bola dosť nízko, museli kopať hlboké studne a preto ju posunuli na územie, kde sa dnes nachádza.

Legenda hovorí, že na mieste kde sa rozprestiera Kovačica (Nová Kovačica) pracoval kováč a mal svoju dielňu – vyhňu („kovačnica“). Podľa tej „kovačnici“ pomenovaná je pustatina Kovačica. Keď sa sem Slováci prisťahovali, osada dostala meno Antalfalva, na počesť arcikniežaťa a ukorského palatína, veľkodôstojníka a nadvojvodcu Józsefa Antala, člena cisárskej rodiny, ktorý sa najviac pričinil o to, aby Slováci prišli do Kovačice. Kovačičania voľky nevoľky prijali toto meno, ale osada sa medzi ľudom aj ďalej volala Kovačica. Na mape z roku 1854 MAPPA GEOGRAFHICA ALMAE DIOECESIS CSANÁDIENSIS sa dedina spomína ako Új Kovaszicza P. (Nová Kovačica).

Kovačica a Padina (1819 - 1869)

Padina (srb. Падина/Padina, maď. Nagylajosfalva, nem. Ludwigsdorf)

Už pred založením Padiny sa na tomto mieste nachádzala jedna osada menom Padina, v ktorej žili najprv Rumuni a potom Srbi. V období formovania vojenskej hranice v roku 1774 Felix Milleker spomína srbskú osadu pod názvom Padina, ale pre ťažké podmienky táto osada rýchlo zostala pustatinou. Sám názov je srbského pôvodu a odvodený je z jej polohy, „padine“, prípadne „padine “ (svah, briežky). Vojenské vrchnosti sa ešte raz pokúsili osídliť tieto priestory srbskými hraničiarmi, ale márne. Začiatkom 19. storočia veliteľstvo nemecko-banátskeho regimentu na návrh Dvornej rady vo Viedni rozhodlo o vytváraní dvoch nových hraničiarskych osád, Padiny a Sámošu. Sámoš bol osídlený v tom istom roku (1804). Prvých osemdesiat slovenských rodín sa sem nasťahovalo do opustenej osady v roku 1806 a dostali sa sem na povolenie cisára Františka I.

I keď obyvateľstvo svoju osadu vždy volalo Padina, jej meno sa mení na Ludwigsdorf (Ludwigova dedina), neskoršie po maďarsky Lájosfalva a Nagylájosfalva, na počesť veliteľa vojenskej hranice – arcivojvodu Ludwiga, ktorý povolil nasťahovanie novej vlny Slovákov a snažil sa o všeobecný rozvoj dediny. Neľahký život Slovákov v Padine v prvých rokoch spôsobil najmä nedostatok pitnej vody a piesočné vetry. Studne boli v tom čase nevyhnutnou potrebou, no sami ľudia ich kopať nemohli pre vysokú polohu dediny. Preto boli nútení zásobovať sa vodou z Kovačice, vzdialenej 9 kilometrov. Padinčania v roku 1814 chceli dedinu opustiť, ale im to veliteľstvo vojenskej hranice nedovolilo. Studne boli dokončené v roku 1817. Osada dostala nových päť studní a mohla pokračovať so svojím životom.

Vojlovica (srb. Војловица/Vojlovica maď. Hertelendyfalva, nem. Wojlowitz)

V období rokov 1856 až 1869 sa vedľa Dunaja, na tzv. Máriinej zemi, začalo veľké sťahovanie obyvateľstva. Územie sa rozprestieralo od Titela, cez Pančevo po Kovin a na ňom vrchnosť Rakúsko-uhorskej monarchie založila osem nových osád, medzi ktorými bola aj osada Marienfeld. Do osady prišlo stoosemdesiat slovenských a nemeckých evanjelických rodín z Hajdušice (Istvánfalvy). V malom počte prišli Slováci z Kovačice, Lalite, Pivnice, Starej Pazovy, Petrovca, Hložian a Padiny, ako aj priamo zo Slovenska, z Nitrianskej, Novohradskej a Trenčianskej stolice.

Už na začiatku svojej existencie osadníci zápasili so záplavami, ktoré v rokoch 1869, 1870, 1871 a 1876 takmer úplne zničili dedinu. Dunajský násyp bol veľmi slabý a v roku 1879 po ďalšom vytopení, štátna vrchnosť pod dozorom župana Torontálskej stolice grófa Józsefa Hertelendyho, určila pre osadu nové miesto v blízkosti Pančeva. Osadníci Marienfelda, ktorí prežili tieto hrôzy, sa v roku 1881 presťahovali na okraj vojlovického lesa, ktorý sa nachádzal medzi Pančevom a Starčevom a

Vojlovica (1769 - 1772)

založili si dnešnú Vojlovicu. V prospech osady sa veľmi angažoval župan Hertelendy a tak na jeho počesť bola osada premenovaná na Hertelendyfalva – Hertelenda. V roku 1883 sa do Vojlovice prisťahovalo ešte dvesto rodín z Andrašfalvy – Bukoviny a tisícpäťsto maďarských obyvateľov, takže novoutvorená osada bola od začiatku etnicky rôznorodá. Vojlovica tak bola založená 21. júla 1883.

Vznikom Kráľovstva Srbov, Chorvátov a Slovincov osada zmenila svoj názov na Vojlovica. Meno dostala podľa miestneho pravoslávneho kláštora Vojlovica, založeného v roku 1404. Obec bola postavená v zalesnenom zázemí kláštora a vo vedení tohto kláštora sa neraz nachádzali aj Slováci.

- Mgr. Ján Chrťan -

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. BABIAK, Ján – SRDIĆ, Slađan D.: Slováci v Jánošíku 1823-2013. Jánošík : SAEVC, 2013.
2. BOTÍK, Ján: Slováci vo Vojvodine. Nový Sad : Ústav pre kultúru vojvodinských Slovákov, 2016.
3. CICKA, Ján (kol.): Kovačica 1802 – 2002. Kovačica : MS Kovačica, 2002.
4. ČAPLOVIČ, Ján: Dejiny slovenského evanj.a.v. cirkevného sboru v Kovačici. Kovačica : SEAVCS, 1928.
5. ČUKAN, Jaroslav (kol.): Vojlovica : kultúrne tradície Slovákov v Banáte. Nitra : Filozofická fakulta ; Vojlovica : Slovenský kultúrno-osvetový spolok Detvan ; Báčsky Petrovec : Slovenské vydavateľské centrum, 2015.
6. FARKAŠ, J. Jozef: Dejiny Kovačice 1802 – 1946. Kovačica, 1985.
7. JONÁŠ, Adam: Slováci v Bielom Blate (1883-2013). Báčsky Petrovec-Bielo Blato : SVC-MOMS, 2014.
8. KOLÉNI, Emil: Slováci v Hajdušici a na Dolnej zemy. Báčsky Petrovec-Hajdušica : SVC-MOMS, 2015.
9. KOTVÁŠ, Ondrej: Padina 1806-2006. Padina : MS a MOMS Padina, 2010.
10. PETRÁŠ, Ján: Slováci v Aradáči. Aradáč-Báčsky Petrovec : MOMS Aradáč – Kultúra, 1996.
11. SKLABINSKÁ, Milina - MOSNÁKOVÁ Katarína: Slováci v Srbsku: z aspektu kultúry. Nový Sad, 2012.
12. VEREŠ, Adam (zost.): Slovenská evanjelická kresťanská cirkev a. v. v Kráľovstve juhoslovanskom v slove a obrazoch. Petrovec : Kníhtlačiarne úč. spol., 1930.

Text bol prvotne zverejnený na portali Storyteller pod názvom „Názvy banátskych slovenských dedín“, dňa 11. februára 2019. https://www.storyteller.rs/nazvy-banatskych-slovenskych-dedin/

O SOKOLSKOM HNUTÍ U NAŠICH V BULHARSKU

Pri charakteristike Slovákov v Bulharsku sa nedá prehliadnuť taká pozoruhodnosť, že pri ich relatívne nízkom počte, ako aj pri ich sedliackom spôsobe života, zahniezdilo sa u nich telovýchovné hnutie SOKOL, ktoré sa považuje za súčasť mestského prostredia a za prejav životného slohu robotníkov. Sokolské hnutie sa u Slovákov v Bulharsku udomácnilo ako nový jav, ktorý však nevyklíčil z potrieb ich agrikultúrneho uspôsobenia, ale bol medzi nich začlenený z vonkajších, nie však cudzích zdrojov.

Prvé cvičenie žiačok v Brašľanici, 4. máj 1935
Zdroj: súkromná kronika Jána Michalka

Udialo sa to po zriadení slovenských škôl krátko po vzniku Československej republiky (1918), keď dovtedajšie vzdelávanie na cirkevnej platforme a na amatérskej úrovni prevzali odborne vzdelaní učitelia, vyslaní z novovzniknutej materskej krajiny. Na pôde týchto národnostných škôl v Gornej Mitropoliji (1923), Podeme (1928) a Brašľanici (1929), rozprúdilo sa nielen vzdelávanie v materinskom jazyku, ale popri ňom aj rôzne aktivity osvetového, kultúrneho, spoločensko-zábavného a športového zamerania.

Hodvábna šatôčka ako spomienkový predmet Praha 1926

Keďže organizátormi telovýchovnej a športovej činnosti v našich dedinách boli do nich vyslaní učitelia, táto činnosť sa sústreďovala na pôde novozriadených slovenských škôl. Pri projektovaní ich budov sa pamätalo aj na priestory pre telocvik. Zakrátko sa do nich zhromaždilo aj potrebné náradie – činky, švihadlá, gule, oštepy, kladina, hrazda, bradlá, kruhy a ďalšie. Po týchto začiatkoch začali učitelia popri školskom telocviku organizovať aj sokolské kluby, do ktorých verbovali nielen svojich žiakov a žiačky, ale aj dospelých, hlavne slobodných mládencov a dievky.

Cvičenia v sokolských oddieloch mali v porovnaní so školským telocvikom, ako aj s individuálnymi športovými odvetviami (gymnastika, atletika, loptové hry atď.) odlišné zameranie. Pripomeňme si teda, aké boli ideové a formálne koncepty sokolského hnutia, ktoré sa v Čechách rozmohlo od druhej polovice 19. storočia. Aj jeho cieľom bolo telesné otužovanie. Lenže nemalo sa uberať cestou športovej špecializácie, súťaživosti a dosahovania stále lepších výsledkov a nových rekordov. Podstata sokolského hnutia spočívala v odmietnutí športovej jednostrannosti či špecializácie, cieľom bola pohybová mnohotvárnosť v záujme harmonického rozvoja ľudského tela, ako aj duševnej stránky cvičencov. Sokolské cvičenia sa programovo dopĺňali estetickými prejavmi pohybovej stránky, ako aj v odeve cvičencov, v hudobnom a tanečnom dotváraní komponovaných skladieb. Tým sa docielila fyzkultúrna a umelecká jedinečnosť sokolských cvičení, ktorých pohybové prvky boli poskladané do premyslených choreografických obrazov, takže vyznievali ako pôsobivé scénické

Učiteľ Václav Müller, Podem 1930

Sofijskí sokoli, Gorna Mitropolija 1922

skupinové predstavenie.

Slováci v Gornej Mitropoliji mali možnosť zažiť takéto predstavenie už v roku 1922, keď sa na tamojšej pažiti predstavila Česká telocvičná jednota SOKOL zo Sofie. Ján Michalko v knihe Naši v Bulharsku napísal, že hojne zastúpení diváci boli vystúpením sofijských sokolov a sokoliek k slzám dojatí. Sokolské hnutie v Bulharsku vzniklo v roku 1895 z iniciatívy českých intelektuálov a podnikateľov, ktorí sa po vymanení Bulharska spod nadvlády Osmanskej ríše v roku 1878 podieľali na jeho budovaní. Medzi osnovateľmi a donormi SOKOLA v Bulharsku čelnú pozíciu zaujali architekti Bohdan a Jiří Prošekovci, ktorí významným podielom prispeli k stavebnému a priemyselnému rozvoju Bulharska. Z ich sofijského pivovaru sa čapovalo najlepšie pivo v tejto krajine.

Záujem o sokolské cvičenie prebudili u našich v Bulharsku tamojší učitelia, ktorí boli spočiatku prevažne českej národnosti. Takže so sokolským cvičením boli viacerí z nich už z domu metodicky oboznámení. V Gornej Mitropoliji to bol Jan Šec, v Podeme Václav Müller a v Brašljanici Ján Michalko. Aj oni dbali, aby sokolské cvičenia boli príťažlivými predstaveniami. Ich umelecké vyznenie umocňovali tým, že pohybové úkony boli kombinované a zosúlaďované prejavmi ľudovej hudby, piesní a tancov. Často v podobe hudobno-tanečnej skladby pre dievčatá s názvami Česká beseda alebo Moravská beseda. Nacvičovali ich české pani učiteľky Albína Nováková, LudmilaŠvandová a manželka učiteľa Václava Müllera. Tým dostávali sokolské cvičenia národno-kultúrny a vlastenecký náboj. Práve preto sa vystúpenia sokolských cvičencov cielene spájali s programom slávností ku vzniku Československej republiky, ako aj z príležitosti výročí prezidenta Tomáša Garriguea Masaryka a generála Milana Rastislava Štefánika. V Školskej kronike z Gornej Mitropolije je záznam, že do programu slávností Dňa Slobody 29.-30. októbra 1932 boli zaradené až tri vystúpenia žiackych sokolov aj s hudobným sprievodom:

Hoj, vzhůru sokolíci

Telocvičná šestka sokolov

Jdou sokolské šíky, jdou

Svedectvá o sokolskom hnutí u našich v Bulharsku okrem školských kroník a monografie Jána Michalka pretrvali aj v pamäti našich rodákov. Ondrej Mikuláš v príspevku na bratislavskom seminári pri príležitosti 110. výročia príchodu Slovákov do Bulharska si na sokolské hnutie takto zaspomínal:

„*Významnou oblasťou spoločenskej aktivity Podemčanov bola telovýchova. Po vybudovaní školy a zriadení telocvične, bohato vybavenej športovým náradím, bola uzalożená Telovýchovná jednota SOKOL. Na sokolských cvičeniach sa zúčastňovali*

Cvičenci Telovýchovnej jednoty Sokol, Podem 1928

samostatne muži, ženy, žiaci a žiačky. Pre rôzne spoločenské udalosti sa pravidelne nacvičovali verejné vystúpenia na náradí i v prostných. Pri takomto masovom rozšírení telovýchovnej činnosti sa zakladateľ Sokola v Podeme pán učiteľ Václav Müller už nezaobišiel bez pomocných cvičiteľov. Zvlášť úspešní v tomto boli Ján Jesenský a Pavel Palkovič.

Vyvrcholením činnosti sokolského oddielu bola účasť podemských sokolov na 9.Všesokolskom zlete v roku 1938 v Prahe. V rámci nácviku sofijských sokolov cvičili aj štyria muži z Podemu–M. Marek, M. Mikuláš, M. Melich a J. Mrenica. Na Zlete cvičila ako dorastenka aj Z. Mikulášová, ktorá bola v tom čase v Prahe na štúdiu. Ďalší dvaja žiaci

M. Mikuláš a O. Mikuláš sa na vystúpenie doma poctivo pripravovali, ale do Prahy sa nedostali.“ (ROČENKA SSB 3, 1994).

Cvičenci z Podemu, ktorí sa zúčastnili na Všesokolskom zlete, si z Prahy priniesli rôzne upomienkové predmety. Spomedzi nich zachovala sa vari iba hodvábna šatôčka z predchádzajúceho Zletu, na ktorej dominuje vtáčí symbol Sokolského hnutia a Karlov most ako symbol Prahy, v ktorej sa Všesokolské zlety pravidelne konali.

Záverom možno zhrnúť, že zriadenie slovenských škôl, pôsobenie odborných učiteľov, a vďaka nim aj účinkovanie sokolských oddielov, boli tými najrozhodujúcejšími činiteľmi, že Slováci v Bulharsku začali novovzniknutú Československú republiku posudzovať nielen ako niekdajšiu domovinu, ale aj ako materskú krajinu a novonadobudnutú vlasť. Od takto vykryštalizovaného vedomia bol potom už iba krôčik aj k hromadnému návratu do krajiny predkov. A napokon, aj k takémuto nášmu rozpomínaniu.

- Ján Botík -

Česká beseda v programe slávnosti k 30. výročiu ČSR, Podem 1948

Cvičenci Telovýchovnej jednoty Sokol, Gorna Mitropolija 1928

Cvičenci Telovýchovnej jednoty Sokol, Podem 1928 (fotka napravo rok 1938)

Spomienky Zuzany Miťkovej rod. Mrenicovej narodenej v roku 1923 v Podeme

Ondrej Miťka prišli z Maďarska z Bekeščabe. Mali dvoch bratov, Jana a Paľa a sestru Milku. Do Bulharska do Podemu prišli roku 1905. Ondrej Miťka sa narodili 1.7.1882 v Békeščabe, do Bulharska prišli, že dostanú kus lúky a pole zadarmo, no a na tej lúke si mohli postaviť domček. Miseli chodiť do roboty, aby si vyrobili na živobytie, a tak išli robiť tehly a tam poznali Jana Melicha. Jan Melich sa narodili v Jugoslávii v Hertelende, mali troch synov, Jana, Miša a Ondriša a dve dcéry, Marku a Zuzku. Zuzka sa narodila 8.3.1888 v Hertelende v Jugoslávii.

Moji rodičia

Jan Melich pozvali Ondreja Miťku parkrát na nedeľu aby sa prišli k nim podívať a oni sa zamilovali do jich dcéry Zuzky, a tak jich požiadali o jej ruku a bola z toho svadba a v roku 1907 sa vzali. No a po svadbe dostali kus lúky, kde si mohli postaviť domček. Ondrej Miťka mali sestru Milku, kerá sa vydala za Paľa Omastovho. Tí už mali postavený domček, a tak sestra Milka vzali svojich bratov k sebe, aby mali kde bývať, než si postavia domčeky. No a tatínek a moja mamička mali za rok dievčatko, kerému dali meno Anička a za 2 roky sa jim narodil chlapec a tomu dali meno Paľko. Až si postavili domček, tak už mali svoje a mali kde bývať.

Mama Zuzana Miťková rod. Melichová

Môj tatínek

Tatínek boli velmi pracovitý a dokázali všetko spraviť. Nasadili po dvore a po záhrade ovocné stromy, mali sme všetko ovocie svoje. A narobili si nábytok, postele, stôl, židle a orman (komoda), aby si mali kde dávať prádlo. Do robote stále chodili robiť tehly, no a čo dostali nejaké to pole, tak si miseli sám obrábať, nemal jim kto pomáhať, až brat Paľo nariasli, tak už jim bolo lepšie. Tiež robili tehly a vo všetkom jim pomáhali. Ale prišiel rok 1918 a bola prvá svetová vojna a tatínek miseli ísť na vojnu, tam sa dostáli k červenimu krížu a tam pomáhali zachraňovať ranených vojakov. Keď tatínek odišli na vojnu, tak mamička zostáli sama s deťmi a bola veľká chudoba, velmi sa natrápili, ťažko sa jim žilo, ale Pán Boh jim pomáhali, aby všetko zvládali. Ale až sa tatínek vrátili z vojny, už jim bolo lepšie, tatínek išli do roboty, aby mohli nakúpiť, čo bolo najhlavnejšie na jedlo.

Moja sestra Anka

Moja sestra Anka sa vydali za Paľa Kolárika, ale ja, keď som mala 5 rokov, tak sestra Anka so švagrom Paľom išli do Argentíny, že tam dostanú pole zadarmo. Tenkrát bola taká doba, že jich viac išlo do Argentíne, boli to aj Jano Kolárik a tatínkov brat Paľo Miťka. Mali tam ťažké začiatke, ale boli mladí, a tak to všetko miseli zvládať. No a zostáli tam. Potom mali deti a už mali starosti. Mali čákru a tam pestovali bavlnu. Teraz ale už všetci pomreli, zostala jedna dcéra a tá sa volá Alícia Kolárikova ale dlho sa neozvala, tak neviem, ako sa má. Mala

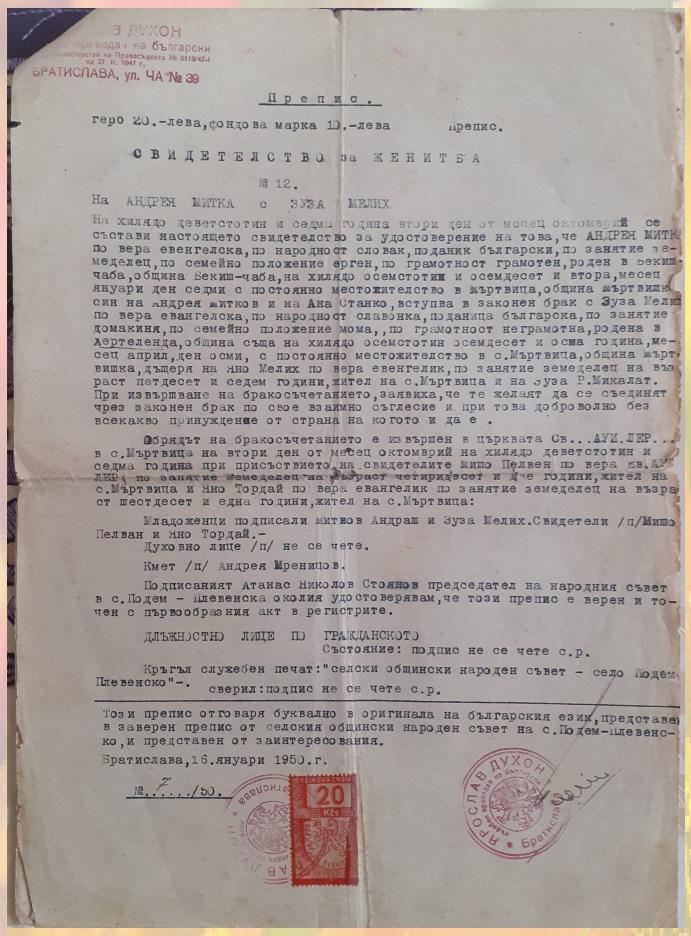

Препис.

СВИДЕТЕЛСТВО за ЖЕНИТБА

№ 12.

Sobášny list Ondreja Miťku a Zuzany Melichovej, rok 1907

by mať prez 60 rokov a majú tam byť ešte jej bratove deti. Ona býva v Saiz Pene.

Moje detstvo

Ja som sa narodila 10.9.1923 a to sme sa narodili dvojčatá. Mala som sestričku Marku, ona ale mala od narodenia vodu na pľúcach a keď mala 2 roke, tak ju to dusilo, nemohla dýchať, a tak ju mamička odviezli do Plevna a tam jim poviedali, že misia podpísať reverz, že súhlasia, aby ju operovali. Bolo to veľké nešťastie, po operácii Marka zomrela, mala už 2 roke, no mamička sa naplakali dosť, lebo jim pomrelo viac detí. A tak som jim zostála ja. Keď som sa narodila, tak som vážila kilo a pol, ale boli radi, že mňa majú. Ja si nepamätám nič, jak som bola malá, až som išla už do školy, mala som krásne detstvo. Tenkrát rodičia už všetko mali, pretože aj brat chodili do robote, tak sa jim už lepšie žilo. Ja som mala velmi dobrých rodičov, nikdy som nepočula, že by sa hádali alebo nejakie špatné slová, to u nás nebolo. Moj tatínek nikdy nepili ani nefajčili ani po hospodách nechodili. Oni žili lem pre rodinu. Boli velmi šikovný, stále niečo robili zo dreva. Spravili postele, stôl, stoličke, koryto na prania, na kúpania a veľa vecí zo dreva. Po dvore a po záhrade mali nasadenie ovocné stromy, mali sme hruške, jablká, višne, no všetko ovocia. No a brat, keď už boli starší, tak jim pomáhali, tiež išli do roboty a už kúpili dve kravičke, jednoho koníka, aby mohli obrábať pole. Ja si pamätám, že sme mali všetko, každý rok sme mali 2 prasiatka, husy, kačeny, sliepke, ja som sa mala doma velmi dobre, rada na všetko spomínam.

Naša slovenská škola

Rodičia chodievali každú nedeľu do kostola a mňa brali pokaždy so sebou. No a keď som išla do školy, tak už bol postavený aj kostol aj škola. Na škole bolo napísané – Československá škola T.G.Masaryka, bola to velmi pekná škola, bola na poschodie, dole sme mali telocvičňu a na poschodí bola trieda, kde sme sa učili a v telocvične sme mali kruhy, bradlá a všelijaké iné hry, velmi radi sme tam chodili. Mali sme pana učiteľa Mullera, veľa nás za tú krátku dobu naučili. Mali sme čítanke, zemepis, dejepis a počty. Mali sme krásnu triedu a tabuľu a pekné lavice. My sme ale miseli chodiť do bulharskej. To sme chodili od pondelka až do piatku a do slovenskej školy sme chodili lem vo stredu odpolunia a v sobotu.

Náš pán učiteľ a cvičenie Sokolov

Pán učiteľ Muller boli velmi dobrý učiteľ. Tenkrát boli Sokoly, a tak nás pán učiteľ prihlásili do Sokolu a dostáli sme oblečenie, krátke sukinke, halenke a cvičke a chlapci dostáli tričká, trenke a cvičke. To sme dostali z Československa. A pan učiteľ nás naučili piesničku *„Stáli sokolici“* a to sme sa naobliekali a sme sa pochytali za ruke a pochodovali a spievali. To sú krásne spomienke na školu a na pána učiteľa Mullera.

Služba v Sofii

Až som skončila školu, tak som išla slúžiť do Plevna k bohatým ľuďom, ktorí potrebovali pomoc, pretože to sami nezvládali, ale potom som išla slúžiť do Sofii, pretože tam viacej platili, chodievali

БЪЛГАРСКА ЕКЗАРХИЯ

СВИДЕТЕЛСТВО ЗА СВЕТО КРЪЩЕНИЕ

Krstný list Jána Mrenicu narodeného dňa 3. 6. 1922. Krst bol dňa 16. 6. 1922

ЕВАНГЕЛСКА МЕТОДИСТСКА ЦЪРКВА ВЪ БЪЛГАРИЯ

ВѢНЧАЛНО СВИДѢТЕЛСТВО № 23

Sobášny list Zuzany Miťkovej a Jána Mrenicu zo dňa 25. 1. 1922

sme slovenské dievčence slúžiť, aby nám mohli rodičia nakúpiť výbavu. Potom prišla celá moja rodina slúžiť do Sofii, a tak ma vzali so sebou. Boli to rodina Pickovci a boli to milionári ale velmi dobrí ľudia, mali sme sa tam velmi dobre, rada na všetkých spomínam. Ale potom prišla druhá svetová vojna a na Sofiu házeli bomby, tak sme išli domov do Podemu. Tam to bolo klidnejšie.

Moja rodina

Až som mala 19 rokov, tak som sa vydala za Jana Mrenicu. Mali sme 4 deti a bol to život plný starostí a radostí.

- Zuzana Mrenicová rod. Miťková -

Ďakujeme za prijatie a vzácny rozhovor

- redakcia -

Pozn.: Spomienky boli prepísané z rukopisu Zuzany Mrenicovej rod. Miťkovej bez úprav kvôli zachovaniu autentickej výpovede autorky a špecifického nárečia

Výsledky III. ročníka literárnej súťaže Dolnozemské zlaté pero 2022

PRÓZA

I. kategória - základné školy

I.CENA
Viktória Čobrdová – *V ovocnom sade*
(Pivnica, Srbsko)

II.CENA
Hana Strehovská – *Čierne-biele*
(Padina Srbsko)

III. CENA
Andrej Lačok – *Prečo bosorky lietajú na metlách?*
(Báčsky Petrovec, Srbsko)

II. kategória - stredné školy

I.CENA
neudelená

II.CENA
Briana Nikola Solingherová – *Vojak Peťko*
(Nadlak, Rumunsko)

III. CENA
Alexandra Muhová – *Život je dokonalé umelecké dielo, ak ho modelujeme správnym náčiním*
(Báčsky Petrovec, Srbsko)

III. kategória – dospelí

I.CENA
Ľudmila Bokníková – *Rozprávka o myške*
(Bratislava, Slovensko)

II.CENA
Anna Malková – *Lienkin prvý let*
(Stará Pazova, Srbsko)

III.CENA
Ján Špringeľ – *Milionári*
(Kovačica, Srbsko)

POÉZIA

I. kategória - základné školy

I.CENA
neudelená

II.CENA
Lukáš Červený – *Stratený vyprážaný syr*
(Pivnica, Srbsko)

III.CENA
Leonóra Činčuráková – *Čaro októbrových farieb*
(Pivnica, Srbsko)

II. kategória - stredné školy

I.CENA
neudelená

II.CENA
Alexandra Muhová – *Podvedomie*
(Báčsky Petrovec, Srbsko)

III.CENA
neudelená

III. kategória – dospelí

I.CENA
neudelená

II.CENA
Aleksandra Vranić - *Snívajúci v sne*
(Stará Pazova, Srbsko)

III.CENA
neudelená

PRÓZA

I. kategória - základné školy

I.CENA

Viktória Čobrdová – *V ovocnom sade*
(Základná škola 15. októbra, Pivnica, Srbsko)
11. rokov

V ovocnom sade

(Scénka)

Dej sa odohráva v ovocnom sade.
Vystupujú:
Jablko
Hruška
Slivka
Hrozno
Október

Jablko (hojdá sa na halúzke, pospevuje): Jabĺčko som, poznáte maaaa... Nikto také šaty nemáá...
Hruška: Čo si to tu vyspevuješ? Aké šaty nikto nemá?
Jablko: No také, krásne červené... krásne červené...krás...
Hruška (posmešne): Krásne červené... Pozri sa na moje! Žltučké! Žiaria ako slniečko! Ako koruna na hlave! Som princezná!
Jablko (smeje sa): Chichichi...nooo...žiaria, to je pravda.... A nie sú ti tak trošku malé? Chichichi.... Ale ak chceš vedieť, aj ja mam žlté, ibaže som si ich dnes neoblieklo...Dnes sa mi páčia červené!
Hruška: Červené, nečervené, moje sú...
Zrazu si Jablko a Hruška na susednom strome všimnú Slivku.
Jablko, Hruška: Vaaau....Aká si krásna! A tie šaty! Ako zo zamatu!
Slivka (skromne): Ahm. Je to moja obľúbená farba – fialová vymiešaná s modrou. Čakala som celé leto, kým mi tieto šaty ušil krajčír Október. Mal veľa práce.
Jablko: Október?! Ten istý Október?! Mne ušil najprv zelené, potom konečne žlté a na tieto červené som čakalo najdlhšie!
Slivka: Pri ňom sa veru každá slivka načaká!
Hruška: Šťastie, že aj stromom nemusel šiť nové! To by sme si pomohli!
Prihovára sa Hrozno.
Hrozno (smutne): Závidím vám. Máte také krásne šaty. Moje sú také obyčajné, bodkované. Raz jasnejšie, inokedy zasa tmavšie. Nosím každý deň rovnaké!
Jablko: Keby si si ich objednalo u krajčíra Októbra ako ja...
Hrozno: Veď som si bolo objednať, ale on nemal čas!
Október: Čo tu stvárate? O mne je reč?
Hruška, Hrozno: O tebe. Nemáš na nás čas!
Október: A vy si myslíte, že iba na vás čakám?! Viete vy vôbec, čo všetko je u mňa objednané? Paničky ruže si objednali nové šaty, každá inej farby, aby nebodaj nemali rovnaké! Žlté, oranžové, biele, červené...Aj dvojfarebné! Zeleninky – tie sú tiež nedočkavé! Karfiol si želá bielu bundu so zeleným šálom, Kapusta na desiatky tenkých tričiek, pán Baklažán zelený golier na fialovú košeľu, Kukurica chce iba šuchotavé. Zvieratká si objednali nové kožúšky, deti nové kabáty a čiapky...Tak ako mám na to vystačiť sám?!
(Zamyslí sa.) Ešte dobre, že som kúzelník!

PRÓZA

II. kategória - stredné školy

II.CENA

Briana Nikola Solingherová – *Vojak Peťko*
(Teoretické lýceum Jozefa Gregora Tajovského Nadlak, Rumunsko)
16. rokov

Vojak Peťko

Bolo teplé jarné ráno, na veži práve odbila siedma hodina. Aj u Markov budík hlásil, že je čas vstať. Spod prikrývky sa vynorila strapatá, kučeravá hlava. Bol to Peťko, ktorý ako každé ráno ospanlivým krokom tiahol svoje nohy do kúpeľne. Už po niekoľkých krokoch zacítil vôňu čerstvo uvarenej kávy, vec, ktorá sa mu zdala neobyčajná. Pretože u nich doma kávu pil iba ocko a ten už mal dávno byť v práci. Zdalo sa mu, že počuje ockov hlas – a nemýlil sa – pri stole ocko upíja kávu a mamka nerobila desiatu.

- Mami? Kde je môj sendvič?
- Dnes budeme raňajkovať spolu, do školy nepôjdeš, - prehovorila mamka láskavým hlasom.
- Prečo nepôjdem do školy? Veď vieš, že dnes je veľký deň, máme futbalový zápas... A prečo je ocko doma?
- Vieš, že aj do našej krajiny sa dostala tá nebezpečná choroba, takže naša vláda nariadila núdzový stav. To znamená, že dočasne nebudeme chodiť ani do školy, ani do práce, nemôžeme mať zápasy, oslavy, ísť na ihrisko ani za starými rodičmi a školu budete mať on-line.
- To nie je možné, veď vieš, že dnes máme v škole futbalový zápas. Janko a Ďurko ma už čakajú!

Rýchlym krokom smeruje k oknu, strmo odhrnie záclonu, otvorí okno a nakloní sa von. Zarazí sa, pretože ulica už

nie je taká rušná ako voľakedy, je úplne pustá. Ulica, z ktorej včera ráno bolo počuť veselé hlasy detí, dnes akoby bola umĺkla, žiadne auto, žiaden bicykel, žiadne deti, ako keby bola zakliata.

„Ozaj, nesníva sa mi, nie som náhodou v rozprávke? A nenachádzam sa náhodou v nejakej zakliatej krajine alebo v zakliatom kráľovstve? Určite.“ Poobzerá sa okolo seba, vidí ľudí, ktorí sa náhlia, ľudí ktorí nemajú tváre iba masky (rúška). „Sú to ozaj obri? Som v kráľovstve obrov? Som v čase, keď víly prehrali vojnu proti obrom? Tak preto tie strašné premeny. Ak zachránim víly, tak vyhrám aj vojnu.“

A tak sa náš Peťko smelo vydal na cestu. Šiel neprestajne za 3 dni a 3 noci cez polia, cez lesy, cez vody, cez doly, cez hory. Celou cestou nestretol ani živú dušu, ktorá by mu poradila, kam má ísť a čo má robiť. Ako tak osamelo putoval, ani si nevšimol, ako sa dostal na lúku, uprostred ktorej stál domček. Domček a na streche domčeka komín, z ktorého sa dymilo, čo naznačovalo, že v ňom niekto žije. Plný nádeje smeruje k dverám, rázne zaklope, ale nikto sa neozýva. Pootvorí dvere, nakukne a zvolá „Haló“, ale nikto nič. Opatrne vojde. V domčeku je dobre, teplo. Svetlo slabo preniká malými okienkami. V polotieni uvidí postavu starčeka, ktorý si niečo varí na špóráku. Starec Agamemnon ani nezdvihol zrak a povedal:

- Vitaj Peťko, už dávno ťa čakám. Poznám túžbu, ktorá ťa ku mne privádza. Pretože si dobrý chlapec, rád ti pomôžem. Matka príroda má odpoveď na všetky tvoje otázky. Práve som ju pozval na čaj. Aha, už je tu.

Peťko zrazu pocítil príjemný vánok, ktorý mu pohladil kučeravé vlasy. Dovnútra vstúpila nežná víla hovoriac:

- Som zúfalá, lebo veľmi milujem ľudí. Kráľ obrov Kovídius kliatbou uväznil moje víly do jaskýň pod bralom „Nedôvery“ a za vodopádom „Zúfalstva“.
- Netrápte sa, Matka príroda, ja ich zachránim, ja tú kliatbu zruším.

Peťko hneď pochopil, čo má robiť. Bez slova odišiel hľadať pomoc do mesta. Keď sa vrátil, nebol už sám, boli s ním rodičia, kamaráti, spolužiaci a občania jeho mesta a nemuseli bojovať, lebo obri záhadne zmizli a zostali po nich len stopy. Ľudia museli napraviť to, čo po sebe obri zanechali, popílené lesy a znečistené vody. Každý z nich mal v náručí viazanicu mladých stromčekov a plní nádeje a dôvery smerovali hore svahom pod bralo, kde ich potom vysadili. Keď vysadili celú dubovú horu, otvorila sa jaskyňa „Nedôvery“ a časť kliatby sa zrušila. Víly tancovali od radosti. Potom celé Peťkovo vojsko smerovalo k vodopádu „Zúfalstva“, kde ich privítal smutný plač rieky, ktorá sa dusila pod hrubou vrstvou plastových fliaš a odpadov. Matka príroda spolu s vílami uľahčili Peťkovej armáde prácu, zavolali na pomoc vietor, ktorý zatlačil odpady do údolia. Na brehu rieky už čakali nákladné autá, do ktorých boli naložené všetky odpady. V tej chvíli aj posledná časť kliatby pominula, vodopád odhrnul svoj záves a spoza neho vystúpili víly. Na znak pominutia kliatby sa na oblohe zjavila dúha. Na počesť víťazstva Peťkovej armády, Matka príroda im darovala mešec, v ktorom boli farebné krištáľové kvapky. Peťko bol šťastný a hrdý na svoj čin.

Z hlbokého zamyslenia ho prebral otcov hlas, ktorý ho volal raňajkovať. Bol veľmi smutný, lebo si uvedomil, že žiadny boj nebude, že nasledujú dlhé dni osamelosti, odcudzenia, nedôvery a života on-line. Že núdzová situácia priniesla núdzové riešenia, že svet sa náhle zmenil. Ale spomenul si, že je vojakom vo vojsku Matky prírody a ak aj dočasne nemôže ísť von, bude „bojovať“ v záhrade, vo dvore a keď sa bude dať, vo svojom meste, v prírode. Že tak ako víly, vymení nedôveru za dôveru, nenávisť za lásku, beznádej za nádej a že dobro nakoniec vždy zvíťazí.

PRÓZA

III. kategória – dospelí

I.CENA

Ľudmila Bokníková – *Rozprávka o myške*

(Krajanka z Bulharska, Bratislava, Slovensko)

Rozprávka o myške

Milé deti!

Porozprávam vám, čo sa mi raz prihodilo. Ja robím v knižnici už takmer 40 rokov a toto sa mi stalo len raz. A teraz vlastne ani presne neviem, či sa mi to stalo, alebo sa mi to len snívalo.

Kráčam si tak po knižnici, prezerám si priestory, či je všetko na poriadku. Viete, ja som vedúca, ja musím všetko kontrolovať, či sú knihy pekne poukladané, či svietia všetky lampy, či fungujú počítače... Zrazu som zbadala na jednej polici nejaké 2 guľôčky. Myslela som si, že je to nejaká špinka. Pristúpim bližšie a až ma myklo. Bola to myš. Vlastne myška, len taká myšička, ani chvostík jej ešte poriadne nenarástol. Tie 2 guľôčky boli vlastne očká. Pozerala na mňa smelo, tá drzaňa malá.

Vraví mi: „Čo sa mykáš, čo sa ma bojíš? Ja sa teba nebojím, ja ťa poznám. Ty si taká milá teta, čo sa vždy usmieva.“

Potešilo ma také polichotenie. Vravím jej: „Ja sa volám Ľudmila, tak musím byť vždy milá a mám rada ľudí, ale myši nie, tých sa bojím.“ Potom som sa zahanbila, že ona taká malá sa ma nebojí a ja stará baba sa bojím.

Aby som to napravila, začala som rozhovor.
„Čo tu robíš, ako si sa sem dostala?“
A ona: „ Išla som okolo a vidím nápis Mestská knižnica. Tak si vravím, keď knižnica, tak tam určite majú knižky. Ja mam rada knižky. Vieš, ako dobre sa hryzkajú? Minule som mala veľmi chutnú knižku. Bol v nej kečup, aj zasušené vajíčka, aj saláma, aj trochu medu a otlačky od čokoládových prstov. Podľa tých otlačkov by policajti vedeli zistiť, kto tú knihu tak krásne zababral.“ Slastne sa pri tom oblizovala.
Zhnusene som skríkla: „Fuj!“
Myška sa pýta: „Prečo fuj? Vieš aké to bolo dobré, chutilo to ako pizza spolu s čokoládovou tortou.“
Vravím jej: „ Preto fuj, lebo je to nekultúrne. Každý poriadne vychovaný človek v kultúrnej spoločnosti vie, že knihy sa chytajú len s čistými, umytými rukami. Keď sa číta, nemajú sa konzumovať potraviny a nápoje. Knihy sú vzácne a drahé, nesmú sa poškodzovať. A čo si ty hladná, keď papáš knihy?“
Myška na to: „Ale kdeže! O mňa sa mamička dobre stará. Počula som, že v knihách je veľa múdrostí. Ja chcem byť učiteľka v myšacej škole, keď budem veľká. Ja budem profesorka inžinierka doktorka Michaela Premúdra, kandidátka myšacích vied.“
Zasmiala som sa. „Ty hlupáčik! Keď budeš knihy jesť, tak múdra nebudeš. Múdrosti vykakáš, bude len smrad a myšačince. Aby si bola múdra, musíš knihy čítať alebo počúvať, čo je v nich napísané, aby sa ti múdrosti dostali do hlavičky, aby sa ti rozumček rozvíjal.“
Myška sa zahanbila, ale vzápätí slovne zaútočila. „A vy ste klamári! Že vraj knižnica má knižky a tu sú na polici len také tvrdé umelohmotné krabičky. Skoro som si zúbky vylámala.“
„Myslíš toto?“ Ukazujem na magnetofónové kazety a cédečká. Kýva hlavou, že áno.
„Veru, toto sú tiež knihy, ale zvukové. Nevšimla si si, že sa nachádzaš v oddelení pre nevidiacich a slabozrakých? Sem chodia ľudia, ktorí majú choré očká. Keď nevidia, alebo len slabo vidia, nemôžu čítať tlačené písmenkové knihy, preto počúvajú zvukové knihy. Pustia si magnetofón alebo CD prehrávač. Ale máme tu aj papierové knihy a časopisy. Ešte dobre, že si ich neobjavila. Vidíš, v tomto časopise sú velikánske písmená. Tie môže čítať aj slabozraký človek. Pozri sa na túto knihu. Tu je veľmi zvláštne písmo. Ohmataj a ucítiš, že sú to vydierkované bodky. To sú knihy písané braillovou abecedou. Tieto knihy čítajú nevidiaci prstami. To je ťažké čítanie. To hocikto nevie. Ale máme aj obrázkové knihy vytlačené na plaste. Tie sa tak isto ohmatávajú prstami.“
„Jéj, v knižnici je tak veľa zaujímavých veci!“ Vypuľuje myška oči ešte viac. Zrazu sa postaví na zadne nôžky, predné labky šúcha o seba a prosí „Teta Ľudka, teta vedúca, nevyžeň ma odtiaľto. Ja už nebudem robiť zle, aj všetkým myšacím kamarátom poviem, že knihy sa nesmú hrýzť, aj v škole to budem učiť všetky myšacie deti. Ja tu nebudem zavadzať, ja ti budem pomáhať. Zaleziem do myšacej diery a budem odtiaľ strážiť. Ani bezpečnostnú kameru nebudete potrebovať. Budem sa pozerať, či niekto nerozhadzuje knihy, či niekto do nich nečmára alebo ich netrhá alebo nedajbože nekradne. Keď niekoho prichytím, chytím ho za uši a privediem ti ho, aby si ho vyzauškovala. Ale pokiaľ ťa poznám, ty ho iste len vyhrešíš a vysvetlíš mu, že to sa nesmie.“
A tak sme s myškou uzavreli dohodu o spolupráci.
Odvtedy som ju nevidela. Možno nikoho neprichytila, alebo možno už sama vychováva neporiadnych čitateľov. Keby sa ešte objavila, tak by som jej porozprávala aj iné zaujímavé veci o knižničnej práci.
Neviem, či je to náhoda, ale chodí k nám do knižnice Miško Herzeg aj Miško Tkáčik aj kolegyňa Miladka, ktorá pracuje v oddelení pre nevidiacich a slabozrakých má frajera Miška.
Ktovie, či sa naša myška nepremenila na Miška. Čo myslíte?

POÉZIA

I. kategória - základné školy

II.CENA

Lukáš Červený – *Stratený vyprážaný syr*
(Základná škola 15. októbra Pivnica, Srbsko)
11. rokov

Stratený vyprážaný syr

Rozletel sa domom chýr,
z kuchyne sa stratil syr.
Syr vyprážaný, teplý, chutný,
zostal tanier celkom smutný.

Mamka, ocko, babička,
ba aj sestra Anička
v kuchyni sa hádajú,
všade ten syr hľadajú.

Prázdny sporák, prázdna rúra,
v hrnci, v mise iba nuda.
Prehľadali každý kútik,
podozrivý je aj kocúrik.

Pred strašný súd sa pozývajú
všetci, ktorí u nás bývajú:
psíček, škrečok, kohútik.
Odpoveď, veru nevie nik.

Zrazu Anča na mňa gáni:
„Počúvajte, dámy, páni!
To nebol nikto iný,
ale – on, moji milí!“

Slza sa do oka tisne,
lebo ocko hľadí prísne.
„Ako si, ľudia, pomôžem,
keď ja ten syr zbožňujem!“

Všetko rieši veľmi zľahka,
ktože iný – naša mamka.
Pred sporák sa postaví
a nový syr vypraží.

POÉZIA
II. kategória - stredné školy
II.CENA

Alexandra Muhová – *Podvedomie*
(Gymnázium Jána Kollára so žiackym domovom
Báčsky Petrovec, Srbsko)
18. rokov

Podvedomie

Posledná kvapka padla na zem.
Boli to slzy?
Aký sa to zvuk počuje medzi stenami a tichom?
Niekto sa pokúša vojsť do tvojich snov.
Nie som to ja.
Niekto pri tebe kráča,
ten tieň nie je tvoj,
tá ruka nie je sama.
Je láska naozaj zrkadlom krásy,
alebo posledná stopa vybledlnutého života v tvojich očiach
vytvára moju podobizeň?
Aké tajnosti ukrýva čierna krabica spomienok?
Je ti to ledva počuteľné echo dostatočné,
aby si mal úsmev na tvári?
V noci,
keď zhasnú svetlá,
nite poľavia.
Zmiznú všetky šperky,
zostanú iba lúzie.
Pamätáš si ma natoľko,
že môžeš pokojne usnúť a strčiť problémy pod koberec?
Naozaj som prítomná v tvojom živote,
alebo niekto iba hrá moju rolu
v týchto pustých a tmavých časoch ?

POÉZIA
III. kategória – dospelí
II.CENA

Aleksandra Vranić - *Snívajúci v sne*
(Stará Pazova, Srbsko)

Snívajúci v sne

Bol raz jeden človek,
ktorému sa prisnili snívajúci.
Ten sen bol taký dlhý,
že už nevedel ani
kto koho sníva.
Či oni jeho alebo on ich.
Bolo ticho.
Iba bzukot v šíravách.
Inak všetko spalo.
Vlaky, cesty, kamene,
paneláky.
Aj Slnko skamenelo –
so žiaľom bez žiary.
Človek si pomyslel, že bzukot včiel
spáčov zobudí.
No ten bzukot iba prehlboval
ich sny.
Človek si spomenul,
že ktosi múdry kedysi povedal,
že keď vymrú včely,
zanikne svet.
Ale včely tu sú,
no svet sa aj napriek tomu stráca.
Ibaže nie sú včely ako včely,
ani žihadlá ako žihadlá.
Ani vzduch ako vzduch.
Veď kto sa ešte dnes odváži
nakuknúť, či je za maskou
naozaj tvár človeka?
Kto, keď všetci živí spia?

Chytráčik

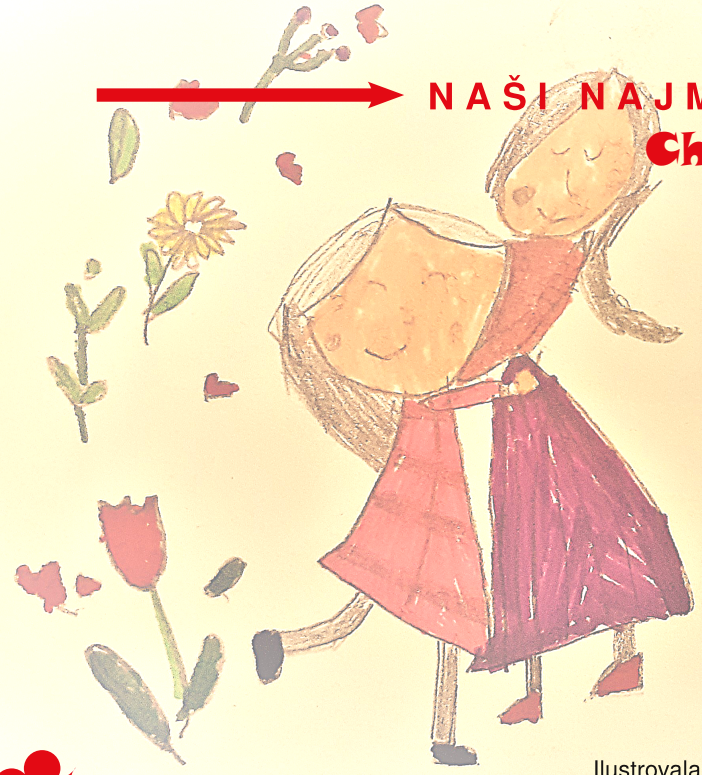

Najlepšia zo všetkých

Na ulici v húfe ľudí zablúdilo malé dievčatko. Behá, kričí a hľadá svoju mamičku.

Ľudia sa jej spytujú: „Ako vyzerá tvoja mamička?“

A dievčatko cez slzy odpovedalo: „Vy ju nepoznáte? Moja mama je najlepšia zo všetkých.“

Lev Nikolajevič Tolstoj
Upravil: Juraj Brťka

Ilustrovala: Helenka Koňariková (7 rokov)

Doplň puzzle

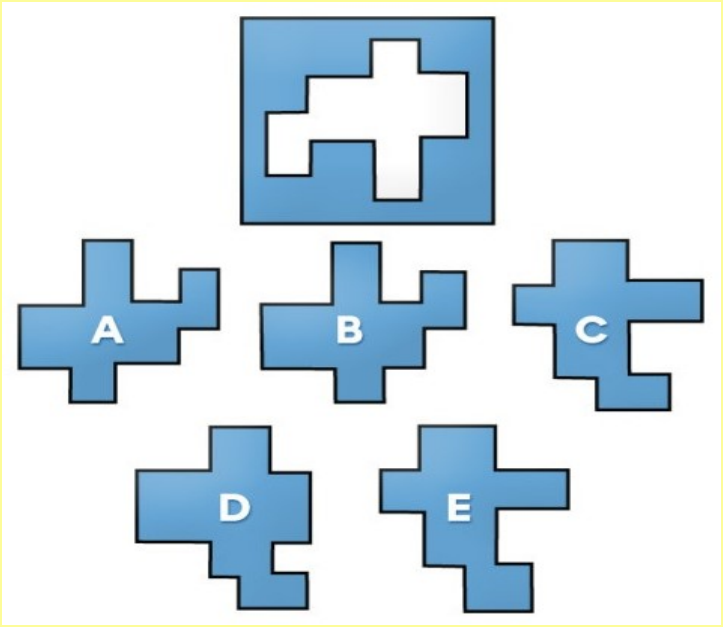

Nájdi cestičku

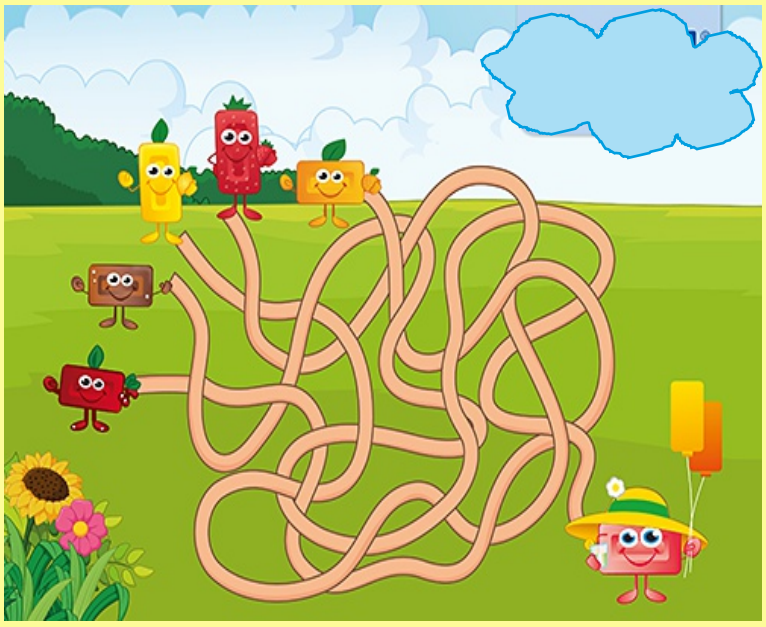

Nájdi 12 rozdielov

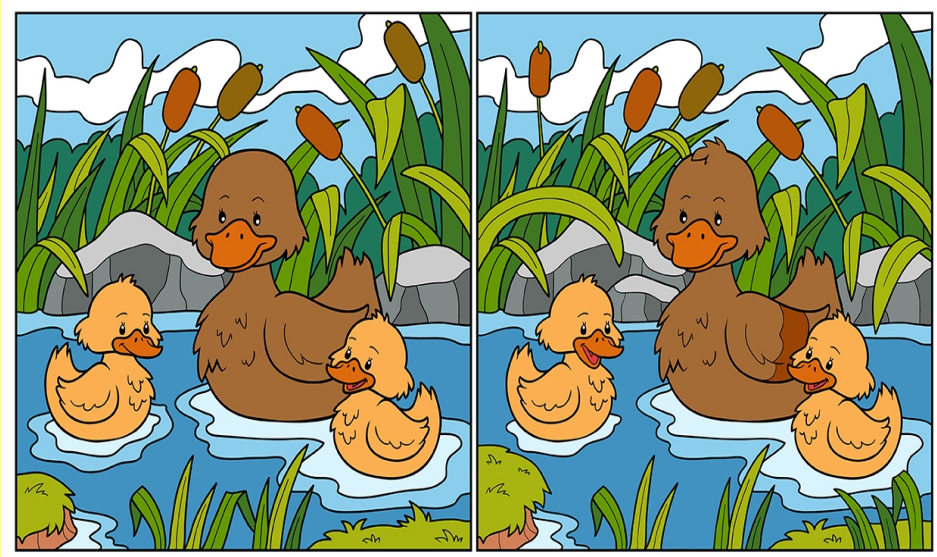

Spočítaj trojuholníky

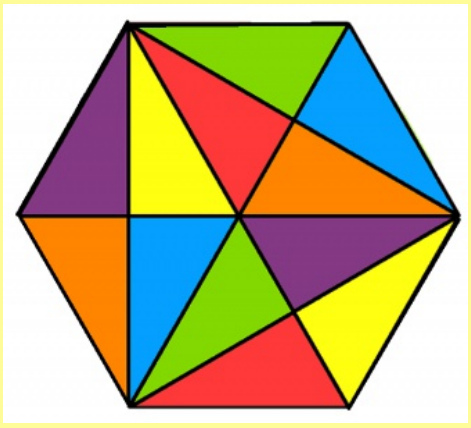

ďevopdO
C elzzuP
73 vokínlohujorT

- Zuzana Trunnerová -

Zdroj obrázkov: https://www.kryptograf.cz/category/obrazkove-hadanky/
https://www.bratislavskenoviny.sk/pre-deti/59612-najdi-12-rozdielov

ESEJ O PAVLOVI BALÁŽOVI

Neúnavný snaživec

Ako kováč nielen kultúrnych dianí

Narodený je v päťdesiatom piatom. Lepšie ho poznám štvrťstoročie. Pre kultúrnu činnosť za Kovačicu a Slovač v srbskom Banáte si zaslúži školskú - (slovenskú) jednotku. Nie je jediným, ktorí obetujú aj svoj voľný čas v prospech vznešených cieľov. Ale má črty jedinečnosti.

O Pavlovi Balážovi je reč. Prišiel na svet 23. mája 1955 vo vtedy juhoslovanskej Kovačici. Základnú školu zakončil v rodnej osade a kvalifikáciu frézara a sústružníka získal v Pančeve. Pracoval v továrni Utva v Pančeve, v drevársko-priemyselnom podniku Novi Dom v Debeljači a cukrovare Jedinstvo v Kovačici. V posledných rokoch je podnikateľom. Obrába kovové materiály na sústruhu, točovkuje. Firma sa mu volá *Profil*. Jeho pracovný profil je vzorový. Vo svojom odbore je profesionál, naslovovzatý odborník. Vie a vedomosti naplno používa. Ak aj z *Profilu* profituje, nenecháva si to pre seba. Obetuje zisk pre dobro spoločnosti, v ktorej tvorí. Vie využiť deň veriac najmenej dňu nasledujúcemu.

Dobrí a bodrí spoluhráči

V detstve, no i v neskorších rokoch, sa kamarátil s takmer prvým susedom, takmer rovesníkom, Tomášom Hriešikom. Máškom, ako ho všetci volali. Tento animátor kultúrneho života, všestranný divadelný ochotník, režisér a karikaturista vedel v kultúre dobre rozlišovať zlato od pozlátky. Poznal suseda Paľa, že hráva(l) na harmonike a spieva(l) na viac ako 300 svadobných slávnostiach. Preto občas zapriahol do národa roli dedičnej i suseda Paľa. Keď dvojica Pavlov – Tomáš a Baláž – začali zbierať slovenské ľudové piesne z vlastnej obce, bol im prvým spolupracovníkom na finalizácii materiálov. Tragická smrť tvorcu najlepšieho juhoslovanského divadla (1984) v roku 1993 neodradila spomínanú dvojicu vydať tri roky neskôr nádhernú knižku *Keď si ja zaspievam...* Na sklonku minulého roku *Spomienkové stredisko Jána Bulíka*, ktorého je Baláž predsedom, vydalo knihu o Tomášovi Hriešikovi.

Baláž má veľkú lásku k hudbe. Muzika je Kovačičanom, beethovenovsky povedané, útekom a útechou pred obyčajným slovom. Ak je kniha mlčiacim symbolom hlasných vecí, písal raz Ján Števček, hudba je vyslovením nevysloviteľného. A Baláž ho často cituje, lebo muziku zbožňuje.

Pocestný Slovák vraj vždy nosil štyri kapsy: prvú s pevným zdravím, druhú s dostatočnými peniazmi, tretiu s dobrým spoločníkom a vo štvrtej kapse by mal byť dar trpezlivosti. Bez zdravia a peňazí by Baláž nespočetný počet podujatí sotvaže mohol zorganizovať. Pred akciou je kladne nedočkavý, zdravo ctižiadostivý. Statočného partnera mal v jeho rodákovi - inžinierovi Hriešikovi. Kovačičania, a zvlášť Baláž, si oceňovali záujem a obetavosť Martina Hriešika (Ing. Hriešik zomrel v roku 2010 v Bratislave, pozn. aut.) o Kovačicu, rovinu a Vojvodinu, ktoré dokázal nádherne zastupovať, obhajovať, na každom kroku zviditeľňovať, propagovať na nespočetných kultúrnych podujatiach predovšetkým v Bratislave a na Slovensku. Vraví, že pre „báči Hriešika“, ako ho menoval, žiadna úloha nebola nesplniteľná, a preto je Kovačica a on osobne na neho hrdí.

„Vracanie času“ hodinovým mechanizmom

S ďalším komplicom, zámočníkom Jánom Siromom, opravoval posledné roky vežové hodiny na niekoľkých slovenských kostoloch vo Vojvodine. Dávali do poriadku zopár tisíc súčiastok, na staré a „zodraté“ kolesá navarovali nové ozubenia, zatiaľ čo úplne nanovo vyrobili vyše stovky súčiastok. Práci na stroji v kostoloch venovali nielen svoju zručnosť a kreativitu. Hodinové mechanizmy na vežiach (ne)fungovali veľa rokov. Záručná doba na opravené stroje je nad milión hodín. Do prvých mesiacov roku MMXV zatiaľ fungujú bezchybne.

Baláž najviac rozpráva svojimi skutkami. Štyri roky bol predsedom *Miestneho odboru Matice slovenskej v Kovačici*. Od roku 2009 je podpredsedom Matice slovenskej v Juhoslávii pre Banát. Od roku 2008 i predsedom *Spomienkového strediska JUDr. Jána*

Ako hudobník v Nitre

Bulíka. Za tú dobu dokázal hodne urobiť. Spolupracovníkom bol i na Kovačickom nárečovom slovníku. Bol jeden z iniciátorov a hlavný realizátor postavenia pomníka martýrom Kovačického procesu a pamätnej tabule Dr. Bulíkovi v Belehrade (2007), búst farára aj národovca Jána Čaploviča st. a matičiara i národovca Dr. Jána Bulíka (2009) a pomníka na cintoríne kultúrnemu dejateľovi Andrejovi Miháľovi (2006). Jeden je z podnecovateľov zadováženia koncertného piana do Kovačice (2007). Hlavný realizátor odchodu Kovačičanov na podujatie Kovačica v prezidentskom slovenskom paláci (2007), na sympózium Vplyv evanjelického náboženstva na udržanie národnej identity Slovákov žijúcich v zahraničí a jeho vízia do budúcnosti v Prahe (2008) a Banátčanov na sympózium Kultúrno-spoločenský a hospodársky život našej komunity od začiatkov osídlenia po dnešok (2009). Zberateľ písaných, audio a video materiálov zo života Kovačice, jeden zo spolupracovníkov na výstave Kovačica – medzníky v dejinách svetoznámej osady Stredoslovenského múzea v Banskej Bystrici (2008, vernisáž v Kovačici 2010). Je vedúci zberateľ niekdajších a súčasných materiálov o zvonoch, zvonároch, zvonárstve a kostolných hodinách vo vojvodinských slovenských osadách a iniciátor podujatia Dvojsté výročie kovačického zvonu (2010).

„Zastavovanie času“ – voľakedajšou i detskou svadbou

Pavel Baláž bol roku 2005 vedúcim vojvodinským realizátorom a zberateľom národopisných materiálov výstavy Slovenského národného múzea autorky Mgr. Jarmily Gerbocovej Tradičná slovenská svadba na Dolnej zemi. Zrekonštruovanou voľakedajšou svadbou sa o rok neskôr pričinil v rodnej osade i o najkrajšiu vernisáž spomínanej expozície, rekonštrukcie voľakedajšej svadby v stredisku banátskych Slovákov. Od ďalšieho, roku 2007, sa Baláž stáva hlavným organizátorom kovačického už tradičného kultúrneho podujatia Detská svadba - vydarených podujatí, ktoré majú za cieľ „zastaviť čas“: oprášiť od zabudnutia starý zvyk na dedinách, ponúknuť detičkám informačnej doby hry zašlých čias, naučiť ich spievať a hrať hŕstku slovenských ľudových piesní. Od vlaňajšej Detskej svadby, veselice majú na jeho podnet i humanitný ráz. Cesta k veľkým činom je plná tŕnia a bodľače. Ľahkú púť nemá ani Baláž. Šliape cestou-necestou. A má silu vôle. Literárny kritik a esejista Alexander Matuška napísal roku 1969 o tunajšej Slovači okrem iného i toto: *„Viem, že Slováci na Dolnej zemi mali a majú svoje starosti a biedy. Viem, že nie sú všetci rovnakí. Viem, že tak ako všade na svete a napríklad tak ako v ich starej vlasti, ani u nich dobre neprichodilo poľahky, bez práce. Tu, na Dolnej zemi, hnaní žitia nevôľou, prišli sem, do neistého, a po toľkých rokoch, desaťročiach nielenže nezanikli, ale uchovali sa. A nepredstavujú ani vo svojej novej vlasti podradný element – sú rovnocenní v utváraní svojho života, v práci a v boji. Našim príslušníkom v iných končinách sveta sme museli pomáhať my doma; dolnozemskí Slováci pomohli často nám. Dali nám ľudí, ktorí vyrástli v ich prostredí. Vďaka im za to, že sú nám svojou prostou existenciou príkladom vernosti, odvahy a cti.“* Pavel Baláž je jedným z nich.

S Dušanom Čaplovičom, vicepremiérom vlády SR a Katarínou Litavskou, najstaršou Kovačičankou (1914 – 2014) na záver podujatia Odkaz predkov

Ako organizárot detskej svadby a organizátor rekonštrukcie niekdajšej svadby v Kovačici

Balaž je právom hrdý na Odkaz predkov, podujatie zorganizované pred pätnástimi rokmi (2007 – 2022)

Nad hlavným vchodom do kostola v Kovačici stojí odkaz, ktorý predkovia dnešných obyvateľov osady švabachom napísali: „*Najprv zmier sa s bratom svojím, potom príď a obetuj dar svoj*“. Ich potomkovia nechali takisto nemalú hodnotu. V máji roku 2007 celá Kovačica bola na nohách. Jednotlivci a inštitúcie, mestské a obecné, srbské a slovenské (zvlášť Matica slovenská a Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí) sa výrazne a významne pričinili o úspech štvordňového podujatia Odkaz predkov. Opraty v rukách mal i Pavel Baláž.

Ozveny boli krásne, pochvaly od priamych účastníkov prichádzali na adresy Kovačičanov niekoľko týždňov: „Kovačica prežíva hviezdne dni“, povedal na záver štvordňových májových dní Dipl. Ing. Ján Čaplovič, vnuk farára Čaploviča, duchovného vodcu procesu a syn farára a historika Čaploviča. „*Podujatie Odkaz predkov bolo pre mňa mimoriadnym zážitkom, na ktorý nezabudnem do konca života*“, priznal sa v liste zo Spojených štátov amerických prof. John Palka, vnuk štátnika a politika Dr. Milana Hodžu a syn Ing. Jána Palku, ktorý podporoval Bulíkovu protifašistickú činnosť.

V liste predsedovi MO MS Kovačica podpredseda vlády Slovenskej republiky Dušan Čaplovič sa poďakoval a vyjadril hlbokú úctu a uznanie za vynikajúcu organizáciu a realizáciu celého podujatia všetkým Kovačičanom: „*Podujatia v Kovačici mali totiž aj medzinárodný a medzištátny – srbsko-slovenský význam, pretože ukázali vysokú kvalitu života, uvedomelosť, úctu k histórii, patriotizmus Slovákov vo Vojvodine nielen pred zrakmi Srbska a Slovenska, ale vyslali o sebe takéto vysoko pozitívne posolstvo aj ostatným slovenským menšinám a komunitám vo svete.*“

„*Na každom kroku sme sa stretávali s láskavým a srdečným prijatím,*“ zaznamenal Mgr. Ondrej Peťkovský, evanjelický farár - konsenior na Slovensku.

„*Vaši hostia zažili to, čo inde vo svete už nezažívajú: nekonečnú ochotu, otvorené srdcia, úsmev na vašich tvárach za každých okolností a všetko pripravené do posledného detailu...*“, postrehla PhDr. Zuzana Drugová, vnučka JUDr. Bulíka, riaditeľka Stredoslovenského múzea v Banskej Bystrici.

„*Taká skupina organizátorov sa môže uchádzať o licenciu organizovania medzinárodných sympózií. Vaša schopnosť zapojiť do akcie prakticky všetky organizácie a jednotlivcov bola bezchybná. Prijmite môj obdiv,*“ lichotivo zablahoželal MUDr. Ján Bulík z Pozdišoviec, syn prvého matičného predsedu.

„*Podujatie určite zostane zlatými písmenkami zapísané v dejinách MSJ, lebo sa uskutočnilo aj v jubilejnom roku, keď MSJ zaznamenáva 75. výročie svojho založenia a práce,*“ vpísal čestný matičný predseda Rastislav Surový.

- Ján Špringeľ -

Pozn.: Text bol vytlačený v časopise Slovensko (2017)
Fotografie Ján Špringeľ

KIBAPČETA
a zmes na asado

Prísady na kibapčeta

mleté mäso
- bravčové, hovädzie, jahňacie -
(najlepšie v pomere 5:3:2)
šarená soľ 4 ČL
čubrica 4ČL
soľ 2ČL
čierne korenie 2ČL
kiminon 2 ČL
(alebo podľa chuti)

Prísady na zmes na asado

cesnak (1 hlavička), soľ, čierne mleté korenie, červená mletá paprika (1ČL), olej (1dl), ocot (3PL), petržlenová vňať (môže byť aj 1:1 k cesnaku)

Postup - kibapčeta

1. Mleté mäso, môžeme použiť len bravčové, zmiešame s koreninami (Obrázok 1).

2. Zo zmesi ušúľame kibapčetá a poukladáme na tácku (Obrázok 2 a 3).

3. Opekáme na skare (Obrázok 4).

Postup - zmes na asádo

4. Ošúpeme si cesnak a pretlačíme do misky (Obrázok 5).

5. Pridáme korenie, soľ, papriku, olej a ocot podľa chuti (Obrázok 6).

6. Nakrájame čerstvú petržlenovú vňať a pridáme k zmesi cesnaku (Obrázok 7 a 8). Podávame k pečenému mäsu akéhokoľvek druhu.

Pozn.: Asado je spôsob prípravy mäsa v Argentíne - opekaním na otvorenom ohni

OBRÁZOK 1

OBRÁZOK 2

OBRÁZOK 3

OBRÁZOK 4

OBRÁZOK 5

OBRÁZOK 6

OBRÁZOK 7

OBRÁZOK 8

SPOLOK SLOVÁKOV Z BULHARSKA

Radničné námestie 9, 821 05 Bratislava

tel.: +421 907 772 130 email: spolokssb@gmail.com web: www.ssb.sk

PRIHLÁŠKA

za člena

Spolku Slovákov z Bulharska

Meno a priezvisko (titul):

Dátum narodenia:

Adresa trvalého bydliska:

Kontakt (telefón, mobil, email, facebook):

Zamestnanie (nepovinný údaj):

Pôvod- z ktorej rodiny a dediny v Bulharsku pochádzajú predkovia:

Prihlasujem sa týmto za člena Spolku Slovákov z Bulharska a vyjadrujem súhlas s odvádzaním členského príspevku.

Dátum: Podpis:

Časopis finančne podporil
Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí

ÚRAD
PRE SLOVÁKOV
ŽIJÚCICH
V ZAHRANIČÍ